

**Skjøtselsplaner for åtte slåttemarkers på
Kletthammer, Klevgardene, Oppdal kommune,
Sør-Trøndelag fylke.**

BIOREG AS

Rapport 2012:04

Utførende institusjon: Bioreg AS http://www.bioreg.as/	Kontaktpersoner: Finn Oldervik	ISBN-nr. 978-82-8215-188-7
Prosjektansvarlig: Finn Oldervik 6693 Mjosundet Tlf. 71 64 47 68 el. 414 38 852 E-post: finn@bioreg.as	Oppdragsgiver: Oppdal kommune ved fagansvarlig for miljø, Eli Grete Nisja	Dato: 04.01.2012
Referanse: Oldervik, F.G. & Folden, Ø. 2012. Skjøtselsplaner for åtte slåttemarkar på Kletthammer, Klevgardene, Oppdal kommune, Sør-Trøndelag fylke. Bioreg AS rapport 2012 : 04. ISBN; 978-82-8215-188-7.		
Referat: Rapporten beskriver naturverdier og artsmangfold for åtte slåttemarkar på Kletthammer som ligger sentralt blant Klevgardene. Videre gjør rapporten rede for de skjøtselstiltak som bør settes i verk for å ta vare på de biologiske verdiene som er knyttet til lokalitetene.		
4 emneord: Kulturlandskap Naturtype Skjøtsel Slåttemark		

Figur 1. Foto; Finn Gunnar Oldervik 16.07.2011. Bildet er tatt fra Olderhaugen mot nord. Det viser bla. det gamle våningshuset på Nedre Kletthamran som ble oppsatt i begynnelsen av 1870-årene. På grunn av et snøras i 1868 ble husene bygd inn i en bergvegg slik at det skulle være tryggere for ras. Inntil slutten av 1950-årene stod det også et fjøs der som var sammenbygd med huset. (Høgset. 2001)

Innhold

Innhold	3
Forord	5
A. Generell del	6
Slåttemarksutforminger Midt-Norge	6
Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarker	7
B. Klevgardene; Kletthammer: Trøene	9
SØKBARE EGENSKAPER	9
SKJØTSELSPLAN	10
Kilder	12
Litteratur:	12
Muntlige kilder:	12
Internett:	12
Ortofoto/kart.....	12
Bilde	13
C. Klevgardene; Kletthammer: Imangsetervegen, vest	15
SØKBARE EGENSKAPER	15
SKJØTSELSPLAN	17
Kilder	18
Litteratur:	18
Muntlige kilder:	18
Internett:	18
Ortofoto/kart.....	18
Bilde	19
D. Klevgardene; Kletthammer: Imangsetervegen, øst	21
SØKBARE EGENSKAPER	21
SKJØTSELSPLAN	23
Kilder	24
Litteratur:	24
Muntlige kilder:	24
Internett:	24
Ortofoto/kart.....	24
Bilde	25
E. Klevgardene; Kletthammer: Østergjerdet	27
SØKBARE EGENSKAPER	27
SKJØTSELSPLAN	29
Kilder	30
Litteratur:	30
Muntlige kilder:	30
Internett:	30
Ortofoto/kart.....	30
Bilde	31
F. Klevgardene; Kletthammer: Lu-sten, øvre	33
SØKBARE EGENSKAPER	33
SKJØTSELSPLAN	34
Kilder	36
Litteratur:	36
Muntlige kilder:	36
Internett:	36
Ortofoto/kart.....	36
Bilde	37
G. Klevgardene; Kletthammer: Lu-sten, nedre.....	38
SØKBARE EGENSKAPER	38
SKJØTSELSPLAN	40
Kilder	41
Litteratur:	41

Muntlige kilder:	41
Internett:	41
Ortofoto/kart.....	41
Bilde	42
H. Klevgardene; Kletthammer: Olderhaugen	43
SØKBARE EGENSKAPER	43
SKJØTSELSPLAN	44
Kilder	46
Litteratur:	46
Muntlige kilder:	46
Internett:	46
Ortofoto/kart.....	46
Bilde	47
I. Klevgardene; Kletthammer: Aunstuggutøfta	48
SØKBARE EGENSKAPER	48
SKJØTSELSPLAN	50
Kilder	51
Litteratur:	51
Muntlige kilder:	51
Internett:	51
Ortofoto/kart.....	52
Bilde	52

Forord

Opprinnelig etter initiativ fra Eli Grete Nisja, miljøansvarlig i Oppdal kommune, Sør-Trøndelag fylke, kom arbeidet med skjøtselsplaner i gang sommeren 2010. Det var to områder i Oppdal en skulle konsentrere seg om, nemlig Åmotsdalen og Klevgardene - Sliper - Dettli. Selv om det hadde foregått noe kartlegging i disse områdene tidligere, ble det ganske snart klart at både avgrensinger og beskrivelser var for grove og unøyaktige. Dette skapte en god del forvirring og frustrasjon i starten, men etter hvert forstod vi at det meste av arealene måtte kartlegges og avgrenses på nytt, selv om de gamle beskrivelsene av og til kunne benyttes som et tillegg til egne. Skjøtselsplanene i Åmotsdalen er de første planene for slike lokaliteter som blir laget av Bioereg AS og dens medarbeidere, og det har nok vært litt famling i starten. Vi har siden starten i 2010 også laget en del skjøtselsplaner for Møre og Romsdal, slik at vi føler at vi nå er inne på riktig spor.

Klevgardene, bl.a. inkludert Liabø, Sæter og Kletthammer er et særegent og verdifullt kulturlandskapsområde som det er svært viktig å få tatt vare på. Flere av gårdene her er fremdeles i drift og mesteparten av kulturlandskapet er i god hevd, noe som er viktig både ut fra verdien i å få tatt vare på det biologiske mangfoldet, men også med tanke på turistnæringen. Et velstelt kulturlandskap er regnet som viktig i så måte da Klevgardene er utgangspunkt både for fjellturer og andre turer langs de gamle ferdselsvegene som passerer gjennom området. Oppdal kommune anser det som svært viktig å prøve å beholde mest mulig av det autentiske miljøet i området og det gjelder både så vel bygninger som kulturlandskapet generelt.

Skjøtselsplanene for området har som hovedoppgave å ta vare på det opprinnelige artsmangfoldet, og da ved en skjøtselsmåte som ligner mest mulig på den tradisjonelle, dvs. med minimal gjødsling og sein slått, - eventuelt med supplering av høstbeite.

Vi vil med dette få takke Oppdal kommune v/Eli Grete Nisja for oppdraget og for et utmerket samarbeid om prosjektet. Så vil vi også rette en takk til eiere og brukere av de aktuelle områdene for velvilje og tålmodighet når vi har ringt og mast om opplysninger.

Mjosundet i Aure 05.01.2012

Tingvoll 05.01.2012

For Bioereg AS

Finn Gunnar Oldervik

Øystein Folden

A. Generell del

Slåttemarker er arealer som blir regelmessig slått. Semi-naturlig slåttemark, eller såkalt natureng, er slåttemarker som er formet gjennom rydding og lang tids tradisjonell slått. De er ofte overflatelyddet, men ikke oppdyrket og tilsådd i seinere tid, og ikke eller meget lite gjødslet. De blir slått seint i sesongen. Slåttemarkene blir eller ble gjerne høstbeitet og kanskje også vårbeitet. Hvordan slåttemarkene har vært skjøttet varierer noe fra sted til sted og hvor man er i landet. Slåttemark er urte- og grasdominert og oftest meget artsrik. Den kan være åpen eller tresatt.

Tresatte slåttemarker med styvingstrær som blir høstet ved lauving er i dag meget sjeldne. Slike såkalte lauvenger ble gjerne beitet om våren, slått en gang seint om sommeren og høstbeitet. I tillegg ble greinene på trærne høstet til lauvfôr med et tidsintervall på 5-8 år. I gammel tid spilte også myr en viktig rolle som slåttearealer (slåttemyr). De fleste jordvannsmyrene i Norge har tidligere vært slått, men myrslåtten opphørte i stor grad alt for lenge siden og forekom bare noen få steder fram til slutten av 1950-årene. Gjengroingen av slåttemyr går imidlertid gjerne langsomt så flere myrer bærer i dag likevel fortsatt preg av denne høstingen. Det er registrert få lauvenger og slåttemyrer som fortsatt er i hevd.

De ulike slåttemarkene tilhører våre mest artsrike naturtyper med meget stor betydning også for andre organismer enn karplanter. Rundt 70 prosent av våre dagsommerfugler er for eksempel knyttet til åpen engvegetasjon (særlig urterik slåttemark) og en rekke vadefugler bruker strandenger (slått eller beita) som hekkeområder og rasteplasser ved trekk. I tillegg har slåttemarker stor betydning for mange truede beitemarksopper. Slåttemarker kan ikke erstattes av beitemarker fordi de inneholder vegetasjonstyper og flere arter som ikke opprettholdes av beite. I sammenligning med beitemarker har de høyest artsmangfold per m² og også de største bestandene av flere truede engarter. Gjennom historien har de vært, og vil også i framtiden være, viktige "levende genbanker". I tillegg er de bærekraftige økosystemer som har vært et nøkkelelement i norsk landbruk i tusener av år. I løpet av 1900-tallet har de imidlertid blitt blant våre mest truede naturtyper.

Slåttemarksutforminger Midt-Norge

Den store variasjonen i vår slåttemarksvegetasjon i Norge er foreløpig bare delvis kartlagt. I det følgende har vi likevel forsøkt å peke på noen utforminger av slåttemarksvegetasjon som kan sees som karakteriske for Midt-Norge og dermed gir denne regionen et særskilt forvaltningsansvar. Vi gir også eksempler på noen verdifulle lokaliteter.

I Midt-Norge finnes utforminger av dunhavreeng på kysten med arter som blåstarr, vill-lin, ormetunge og marianøkleblom. Artsrike slåttemarker med bl.a. marinøkkel og rødflangre er registrert på Allmenningsværet i Roan, Sør-Trøndelag. Eksempel på artsrik dunhavreeng er registrert også i Oppdal kommune på Åmotsdalen gård og på Halsen. Også Kleivgardene-Sliper-Detli i Oppdal har meget artsrik slåttemark med kalk- og varmekrevende arter. I Lierne i Nord-Trøndelag på Kvelia finnes boreale slåttemarker (flekkgrisøreng) med lang kontinuitet, som fortsatt er i god hevd. Og på Storlia i Leksvik kommune finnes hevdede enger av ulike typer som frisk fattigeng, frisk til tørr middels baserik eng og vekselfuktig, baserik eng, med vill-lin, nattfiol, storblåfjær, bakkesøte, vårmarihand, bergskrinneblom, vårskrinneblom og stortveblad. Velhevdde skogstorkenebb-ballblomslåttemarker finnes i Sølendet naturreservat, i Røros kommune, Sør-Trøndelag.

Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarkar

Skjøtsel

Beste måten å skjøtte ei gammel artsrik eng på, er å følge opp den tradisjonelle driftsforma, uten gjødsel og med sein slått. Det tradisjonelle slåttetidspunktet har variert noe fra sted til sted avhengig av klima og høyde over havet. Derfor er det viktig å finne ut hva som har vært vanlig på den aktuelle lokaliteten eller i nærområdet fra gammelt av. Slått før 10. juli var imidlertid meget sjeldent! I Oppdal som er det aktuelle området her, var det vesentlig senere starttidspunkt for slått enn ute i fjordene. På kysten av Nordmøre var oppstart av slått rundt den 10. juli slik som antydnet. Ungdommen her gjorde oftest fra seg slått hjemme for så å dra til Oppdal for å få seg slåttejobb. Dette var ofte tre uker/ en måned senere enn 10. juli, - dvs oppstart i slutten av juli/begynnelsen av august. Dette vil trolig også være det optimale tidspunkt for oppstart av slått i Oppdal nå med henblikk på restaurering/bevaring av gamle slåttemarkar i kommunen.

En bør benytte lett redskap (ljå, tohjuls slåmaskin eller lettere traktor der det er mulig). Graset må bakketørkes/ev.hesjes før det fjernes. Bakketørkinga er viktig for at frøa til engartene både skal få modne ferdig og bli liggende igjen på enga når høyet samles sammen og kjøres vekk.

Enkelte steder har engene i tillegg vært beitet, enten vår eller høst eller begge deler. Bare beiting kan imidlertid ikke erstatte slått, men er det eneste mulighet for skjøtsel i en periode, er storfebeiting det mest skånsomme. De velger ikke ut "godbitene" slik sauene gjør. Beitepresset må i tilfelle ikke være for stort, og en må vente seg noe manuell etterrydding. Der en har tidligblomstrende arter som til eksempel søstermarihånd er det særlig viktig at en unngår vårbeite.

Restaurering

Når det gjelder restaurering av enger som er i gjengroing og utvidelse av eksisterende slåtteareal er det viktig ikke å sette i gang med mer omfattende restaurering enn det en greier å følge opp med skjøtsel i ettertid.

Dersom det er mange delfelt som skal restaureres, kan det være lurt å ta det trinnvis over flere sesonger. Slik blir det mer overkommelig, og en får en følelse med hvor omfattende de ulike tiltaka er, og hva en kan forvente å få gjennomført per sesong.

Hogst/grovrydding bør helst gjennomføres på frossen og gjerne bar mark, dette for å unngå skader på undervegetasjonen og er samtidig lettvinnt for å få så lav stubbe som mulig. Rydding i snø kan være noe mer tungvint, mindre busker og oppslag kan også ryddes på sommeren når det er tørt og mye av biomassen er samlet i bladene.

I slåtteenger som *ikke* har vært tresatt er det ikke noe poeng å sette igjen noe særlig med trær. Gamle styvingstre må imidlertid spares. Et og annet lauvtre med fin og vid krone kan og få stå. All gran/furu og fremmede treslag (eksempelvis platanlønn) bør fjernes.

Etter hogst er det spesielt viktig at alt ryddeavfall, kvist, stubber og lignende blir samla sammen og brent på egna steder, og aller helst frakta ut av området. Dette for å unngå unødig oppgjødsling. Ryddeavfall som ligger spredd utover vil elles fort føre til ny dominans av uønska rask- og storvoksen konkurransesterk vegetasjon. Oppflising og spredning av flis i området er av samme grunn ikke å anbefale.

Gjenstående biomasse vil ta opp noe av næringen som frigjøres fra de døde røttene til trær og busker som har blitt ryddet vekk. Dette gir en gjødselseffekt som lett forårsaker oppvekst av uønska nitrogenkrevende arter (som for eksempel bringebær, brennesle). Gradvis gjenåpning er derfor viktig. Gjødslingseffekten sammen med økt lysinnstråling fører gjerne også til en del etterrenning. Det er mest effektivt å slå lauvrenningene i juli, når det er minst energi samla i rotsystemet. Dette faller normalt sammen med slåttetidspunktet. Det kan likevel være nødvendig å rydde lauvrenninger flere ganger utover i første sesongen, og i tillegg året etter.

Osp og or sprer seg ved rotskot, og rydding kan i mange tilfelle føre til utstrakt renning. Disse kan det derfor lønne seg å ringbarke (sokke). Det bør da skjæres et fem cm bredt band rundt treet

nedenfor nederste greina. Det er viktig at snittet er så dypt at all barken forsvinner, slik at transporten av næringsstoff helt sikkert er brutt. Det er lettest å ringbarke om våren. Etter tre sommere må de døde trea fjernes.

Stubber må kappes helt ned til bakken, enten i forbindelse med hogsten eller ved etterrydding på barmark. Større stubber vil gå raskere i forråtning om en skiller barken fra veden med et spett eller lignende, og så stapper jord i mellom. Med unntak av osp og or kan en også unngå renninger på denne måten. Dette kan til eksempel være aktuelt i kanter som hindrer lysinnstråling til slåttemarka.

Problemarter som bringebær- og rosekratt, brennesle, mjøduert eller liknende går normalt ut ved slått, men kan være avhengig av slått flere ganger per sesong i begynnelsen med ljå eller krattrydder. Ev. felt med einstape (bregne) bør slås ned med kjepp (ikke skjæres ned). På denne måten fortsetter bregna med å transportere næring fra røttene, og utarmer så rotsystemet sitt. Den bør så fjernes på høsten.

For mer utfyllende om skjøtsel, restaurering og hevd, se:

Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker som finnes på DNS hjemmesider:
<http://www.dirnat.no/content/1916/>

B. Klevgardene; Kletthammer: Trøene

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)							
*Navn på lokaliteten Klevgardene; Kletthammer: Trøene				*Kommune Oppdal		*Områdenr.	
ID i Naturbase Inkl. i BN00026950		*Sist registrert i felt av: Øystein Folden				*Dato: 25.09.2011	
Tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige):						Skjøtselsavtale:	
<ul style="list-style-type: none"> - Sterten, L. 2001. Vegetasjonskartlegging og skjøtselsplan; Kleivgardene - Sliper- Detli - området. Planteforsk Kvithamar forskningscenter. Grønn forskning 05/2001. - Jordal, J. B. & Gaarder, G. 2005. Kartlegging av naturtyper i Oppdal kommune. Miljøfaglig Utredning Rapport 2005:66, 125 s. - Jordal, J. B. 2007. Kartlegging av naturtyper i Oppdal kommune 2006. J.B. Jordal Rapport nr. 2 - 2007. 64 s. (Lokaliteten har nr. 20225 i Jordals interne nummerering) 						Inngått år: Utløper år:	
*Hovednaturtype:				Utforminger:			
<ul style="list-style-type: none"> - Kulturlandskap, slåttemark (D01) 100 % 				Frisk, tørr, middels baserik eng (D0107)		100 % andel	
Tilleggsnaturtyper:							
<ul style="list-style-type: none"> - Ingen prioriterte 							
*Verdi (A, B, C): A – svært viktig			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.): Ingen som vi kjenner til.				
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)							
Stedskvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (no):			Vegetasjonstyper:
< 20 m	X	God	X	Slått	x	Torvtekt	Frisk/tørr middels baserik eng (G7) 100 % andel
20 - 50 m		Svak		Beite		Brenning	
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell	
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
		Dårlig		Lauving			
*OMRÅDESKILDRING (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)							
<p>INNLEDNING: Lokaliteten er innlagt av Finn Oldervik 01.03 2011. I sammenheng med planer om utarbeidelse av skjøtselsplaner for Klevgardene, ble området oppsøkt og reinventert 15. juli 2010 av Finn Oldervik og Geir Langelo samt 25.09.2010 av Øystein Folden. Lokaliteten er opprinnelig innlagt av Geir Gaarder 19.04.2005, basert på Jordal & Gaarder (1995) og Sterten (2001). Fordi den opprinnelige lokaliteten består av flere forskjellige naturtyper, tildels helt atskilte, har vi valgt å dele opp lokaliteten i flere mindre og laget nye avgrensninger og beskrivelser av hver enkelt naturtype.</p>							
<p>PLASSERING OG NATURGRUNNLAG: Lokaliteten ligger nordøst for tunet på bruket Kletthammer. Den er avgrenset mot ei naturbeitemark i vest, skog i nord, til dels mot det intensivt drevne jordbrukslandskapet i øst og noen delvis skogkledde sørvendte berg i sør. Berggrunnen i området er ganske rik, og består for det meste av kalkstein/dolomitt og sandstein. Lokaliteten er ei slåttemark som fortsatt holdes i hevd. Den ligger i mellomboreal vegetasjonssone (MB) nær grensa til sørboreal, og i overgangsseksjon mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonssesjoner (OC).</p>							

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER: Lokaliteten tilhører kulturlandskapet og er definert som ei slåttemark (D01) av utforming frisk/tørr middels baserik eng (D0107). Etter Fremstad passer vegetasjonstypen best å tilhøre G7, frisk/tørr middels baserik eng, nærmest dunhavreeng. Utforminga er G7b, dunhavre-dunkjempe-utforming.

ARTSMANGFOLD: Typiske arter er bakkemynte, bakkesøte, bergskrinneblom, blåkoll, bråtestarr, dunhavre, dunkjempe, engsmelle, gjeldkarve, gulaks, harerug, hårsveve, prestekrage, rundbelg, småengkall, småsmelle, stortveblad og vill-løk. Lista er på ingen måte utfyllende, men viser karakterartene og et utvalg av mengdeartene.

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING: Den nederste delen har vært pløyd for få år siden, så av den grunn har vi valgt å holde den utenfor det arealet som skal skjøttes som slåttemark.

Tidligere drift: Kletthammer har hatt mer eller mindre sammenhengende drift til alle tider. I følge Høgset (2001) så hadde Kletthammer (øvre) en buskap på 4 kyr, 3 kalver, 6 høns, 5 sauer og 1 gris i 1955. Ingen stor buskap, men det viser at kjøtt og melkeproduksjon var det viktigste slik som på andre bruk i området. I følge samme kilde ble husdyrholdet lagt ned ved slutten av 1960-tallet, mens jorda ble drevet videre og avlingen solgt. Etter at gården hadde vært uten husdyr godt og vel en tiårsperiode ble det startet opp på nytt igjen i 1980 og rundt årtusenskiftet hadde de 53 vinterfora sauer og to hester på gården. Uten hestene er det i dag godt og vel 80 vinterfora sau på gården. Fra 1980 har Øvre Kletthammer vært drevet etter økologiske prinsipper, mens Nedre Kletthammer først fikk økologisk drift fra ca 1995.

Nåværende drift: I dag blir mye av graset høstet til silo for også på Kletthammer, men på steder der det er for bratt for forhøsteren blir det slått med tohjuls slåmaskin og graset blir tørket til høy, enten på bakken eller ved hesjing. Lokaliteten som er omhandlet her har aldri blitt slått med forhøster, men har blitt slått sent og graset er blitt tørket til høy. Den blir ikke gjødslet lenger nå.

FREMMEDE ARTER: Det ble ikke funnet fremmede arter på lokaliteten utenom vårpengeurt.

KULTURMINNER: Det ble ikke observert andre kulturminner enn et lågt steingjerde langs grensa i øst.

SKJØTSEL OG HENSYN: Sen slått, bakketørking av graset minst et par dager, ev hesjing og så fjerning av avling bør fortsette. Da lokaliteten virket noe næringsrik, bør en unngå absolutt all form for gjødsling i årene som kommer.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP: Lokaliteten er regnet som en del av et helhetlig verdifullt kulturlandskap, nemlig Klevgardene.

VERDIVURDERING: Dunhavre-dunkjempe-utforming av slåttemark er regnet som en sterkt truet vegetasjons/naturtype. Dessuten sier håndboka at alle ugjødsla/lite gjødsla, artsrike slåttemarken uten skjemmende inngrep og med langvarig og fortsatt pågående hevd skal verdisettes som svært viktige. I tillegg nevner håndboka som et kriterium for verdisettinga at lokaliteter som inngår i et helhetlig kulturlandskap også skal verdisettes som svært viktige. I dette tilfelle ser vi at denne slåttemarkslokaliteten oppfyller alle disse tre nevnte kriteriene og at den dermed utvilsomt må få verdien; Svært viktig - A.

KARAKTERARTER:

Bakkesøte
Dunhavre
Dunkjempe
Prestekrage
Stortveblad

RØDLISTEARTER:

Ingen

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøtelsesplan:
05.01.2012

UTFORMA AV:
FINN OLDERVIK OG ØYSTEIN FOLDEN

FIRMA:
BIOREG AS

EU89-UTM Sone 32 Ø=510770 N= 6939250	Gnr/bnr. 144/1	AREAL (nåværende): 3,50 dekar	AREAL etter evt. restaurering:	Del av verneområde? Nei!																												
MÅL: Hovedmål for lokaliteten: <ul style="list-style-type: none"> - Lokaliteten skal holdes i god hevd med årlig slått og fjerning av høy etter tørking på bakken eller eventuelt hesjing. A-verdien på lokaliteten skal opprettholdes ved at populasjoner av ev rødlistearter og andre gode naturengarter skal holdes på dagens nivå, eller økes. - Det er også et mål at slåttemarka skal beholde den typiske slåttemarksstrukturen den har nå eller ev at denne gjenvinnes der den har gått tapt. - Slåttemarka skal ligge i et åpent landskap og kantsoner skal ikke skygges ut av skog og kratt. - Slåttemarka skal ikke gjødsles. - Uttransport av tørt høy bør gjøres med lettere kjøretøy på denne lokaliteten, f.eks. ATV eller elgtrekk. Tilstandsmål arter: <ul style="list-style-type: none"> - Artsmangfoldet i slåttemarka skal opprettholdes jf. artslistene over. - Populasjoner av artene i lista over karakterarter skal opprettholdes. - Populasjonen av eventuelle rødlistearter som kan dukke opp skal opprettholdes eller helst utvides. Mål for nedkjemping av problemarter/gjengroing: <ul style="list-style-type: none"> - Lauvtrekratt og/eller einer på slåtteeenga skal ikke forekomme. 																																
AKTUELLE TILTAK: <table border="1"> <thead> <tr> <th>AKTUELLE TILTAK:</th> <th>Prioritering (år)</th> <th>Kostnad kr/timetall</th> <th>Kontroll /dato:</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle:</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>• Litt rydding av skog og kratt i kantsonene</td> <td>2012 og 2015</td> <td>10 t å kr. 300,- = kr. 3000,-</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle:</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>• Sein slått - tidligst slutten av juli eller først i august</td> <td>årlig</td> <td>3,5 dekar à kr. 2.000,- = Kr. 7.000,-</td> <td>2012, 2015</td> </tr> <tr> <td>• Raking, vending og bortkjøring av høy for bruk som husdyrfôr etter minst to dagers tørking.</td> <td>årlig</td> <td>Samla sum 1. året: <u>Kr. 10.000,-</u></td> <td>2012, 2015</td> </tr> <tr> <td>•</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>					AKTUELLE TILTAK:	Prioritering (år)	Kostnad kr/timetall	Kontroll /dato:	Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle:				• Litt rydding av skog og kratt i kantsonene	2012 og 2015	10 t å kr. 300,- = kr. 3000,-		Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle:				• Sein slått - tidligst slutten av juli eller først i august	årlig	3,5 dekar à kr. 2.000,- = Kr. 7.000,-	2012, 2015	• Raking, vending og bortkjøring av høy for bruk som husdyrfôr etter minst to dagers tørking.	årlig	Samla sum 1. året: <u>Kr. 10.000,-</u>	2012, 2015	•			
AKTUELLE TILTAK:	Prioritering (år)	Kostnad kr/timetall	Kontroll /dato:																													
Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle:																																
• Litt rydding av skog og kratt i kantsonene	2012 og 2015	10 t å kr. 300,- = kr. 3000,-																														
Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle:																																
• Sein slått - tidligst slutten av juli eller først i august	årlig	3,5 dekar à kr. 2.000,- = Kr. 7.000,-	2012, 2015																													
• Raking, vending og bortkjøring av høy for bruk som husdyrfôr etter minst to dagers tørking.	årlig	Samla sum 1. året: <u>Kr. 10.000,-</u>	2012, 2015																													
•																																
UTSTYRSBEHOV: <ul style="list-style-type: none"> - tohjuls slåmaskin vil lette mye av slåtten - ljà, rive, høygaffel - ATV eller såkalt elgtrekk kan være gode alternativ for å kjøre ut høy. 																																
OPPFØLGING: Skjøtselsplanen skal evalueres innen 5 år: Behov for registrering av spesifikke artsgrupper: På denne slåttemarka bør det være potensial for beitemarksopp som med fordel kan undersøkes.																																
Tilskudd søkt år:		Søkt til:																														
Tilskudd tildelt år:		Tildelt fra:																														

Skjøtselsavtale parter:

ANSVAR:

Person(-er) som har ansvar for iverksetting av skjøtselsplanen.

Kilder

Litteratur:

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.

Fremstad, E. og Moen, A. (red). 2001. Truete vegetasjonstyper i Norge. - NTNU Vitenskapsmuseet. Rapp. bot. Ser. 2001-4: 1-231.

Høgset, G. 2001. Lønset og Storlidalen. Gards- og slektshistorie for Oppdal. Bind I. Utgitt av Oppdal kommune. S. 289 - 292.

Jordal, J. B. 2007. Kartlegging av naturtyper i Oppdal kommune 2006. J.B. Jordal Rapport nr. 2 - 2007. 64 s. (Lokaliteten har nr. 20225 i Jordals interne nummerering).

Jordal, J. B. & Gaarder, G. 2005. Kartlegging av naturtyper i Oppdal kommune. Miljøfaglig Utredning Rapport 2005:66, 125 s.

Sterten, L. 2001. Vegetasjonskartlegging og skjøtselsplan; Kleivgardene - Sliper- Detli - området. Planteforsk Kvithamar forskningssenter. Grønn forskning 05/2001.

Muntlige kilder:

John Kletthammer, Lønset, 7340 Oppdal
Håvard Kletthammer, Lønset, 7340 Oppdal

Tlf. 911 31 427 (Tidl. eier)
Tlf. 412 29 904 (nåv. eier)

Internett:

Dato

01.12.11

01.12.11

Nettsted

Direktoratet for naturforvaltning, [Naturbase](#)

Artsdatabanken, [Rødlista og Artskart](#)

Ortofoto/kart

Figur 2. Dette ortofotoet fra Gislink viser avgrensinga av den aktuelle lokaliteten sentralt i bildet. Samlet utgjør lokaliteten et areal på ca 3,5 dekar.

Bilde

Figur 3. Foto; Finn Oldervik 15.07.2010. Bildet viser vegetasjonen rundt noen av bergrabbene i midtre del av lokaliteten. I dette området er det ganske artsrikt med bl.a. en brukbar populasjon av bakkesøte. Det var også spredte forekomster av stortveblad.

Figur 4. Foto; Finn Oldervik, 15.07.2010 ©. Dette bildet er tatt i den øvre delen av lokaliteten i retning vestover. Også her er prestekrage en av de dominerende artene.

C. Klevgardene; Kletthammer: Imangsetervegen, vest

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)							
*Navn på lokaliteten Klevgardene; Kletthammer: Imangsetervegen, vest				*Kommune Oppdal		*Områdenr.	
ID i Naturbase Er ikke registrert der		*Sist registrert i felt av: Finn Gunnar Oldervik				*Dato: 16.07.2011	
Tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige): - Ingen kjente -						Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:	
*Hovednaturtype: - Kulturlandskap, slåttemark (D01) 100 % Tilleggsnaturtyper: - Ingen prioriterte				Utforminger: Frisk, tørr, middels baserik eng (D0107) 100 % andel			
*Verdi (A, B, C): A – svært viktig			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.): Ingen som vi kjenner til.				
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)							
Stedskvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (no):			Vegetasjonstyper:
< 20 m	X	God	X	Slått	x	Torvtekt	Frisk/tørr middels baserik eng (G7) 100 % andel
20 - 50 m		Svak		Beite		Brenning	
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell	
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
		Dårlig		Lauving			
*OMRÅDESKILDRING (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)							
INNLEDNNG: Lokalitetsbeskrivelsen er innlagt av Finn Oldervik den 27.12.2011. Da det foreligger planer om utarbeidelse av nye skjøtselsplaner for Kleivgardene, ble området oppsøkt den 16.07.2011 av Finn Oldervik. Vi kjenner ikke til at denne lokaliteten har vært oppsøkt av biologer tidligere.							
PLASSERING OG NATURGRUNNLAG: Denne lokaliteten ligger litt oppom bygdevegen rett oppom ei slåtteeng og langs jordbruksvegen som bl.a. fører opp til Imangsetra. En kan si at denne vegen danner grense i nordøst, mens mer karrig mark samt noen skogholt danner grense i sørøst. Mot nordøst er lokaliteten begrenset av en bergskrent. Lokaliteten er ganske brattlendt. Berggrunnen i området er rik, og består for det meste av kalkstein/dolomitt og sandstein. Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone (MB) nær grensa til sørboreal, og i overgangsseksjon mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonssesksjoner (OC).							
NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER: Hovednaturtypen er kulturmark med naturtype slåttemark (D01). Utforminga må i hovedsak defineres som frisk/tørr middels baserik eng (D0107). Lokaliteten er dels overflatedyrka og noen deler er grunnlendte og sannsynlig udyrka eller svakt overflatedyrka. Lokaliteten har neppe vært vesentlig gjødslet noen gang.							

ARTSMANGFOLD: Diversiteten er ganske stor på denne lokaliteten og artsmangfoldet er variert og dessuten ganske uvanlig i området. Det er spesielt den tallrike forekomsten av orkideen stortveblad som gjør lokaliteten spesiell. Registrerte arter; Bleikstarr, blåklokke, blåkoll, dunhavre, dunkjempe, engsoleie, engsyre, firkantperikum, gjeldkarve, harerug, hundegras, hvitbladistel, hvitmaure, mjødurt, prestekrage, rødkløver, rødknapp, ryllik, skogmarihand, skogstorkenebb, stortveblad, timotei, tiriltunge, tveskjeggveronika, vill-løk og vårpengeurt.

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING: Lokaliteten blir slått med tohjuls slåmaskin og grasen blir enten hesjet eller tørket på marka.

Tidligere drift: Kletthammer har hatt mer eller mindre sammenhengende drift til alle tider. I følge Høgset (2001) så hadde Kletthammer (øvre) en buskap på 4 kyr, 3 kalver, 6 høns, 5 sauer og 1 gris i 1955. Ingen stor buskap, men det viser at kjøtt og melkeproduksjon var det viktigste slik som på andre bruk i området. I følge samme kilde ble husdyrholdet lagt ned ved slutten av 1960-tallet, mens jorda ble drevet videre og avlingen solgt. Etter at gården hadde vært uten husdyr godt og vel en tiårsperiode ble det startet opp på nytt igjen i 1980 og rundt årtusenskiftet hadde de 53 vinterfora sauer og to hester på gården. Utenom hestene er det i dag godt og vel 80 vinterfora sau på gården. Fra 1980 har Øvre Kletthammer vært drevet etter økologiske prinsipper, mens Nedre Kletthammer først fikk økologisk drift fra ca 1995.

Nåværende drift: I dag blir mye av grasen høstet til silo for også på Kletthammer, men på steder der det er for bratt for forhøsteren blir det slått med tohjuls slåmaskin og grasen blir tørket til høy, enten på bakken eller ved hesjing. Lokaliteten som er omhandlet her har aldri blitt slått med forhøster, men har blitt slått sent og grasen er blitt tørket til høy. Den blir ikke gjødslet lenger nå.

FREMMEDE ARTER: Det ble ikke funnet andre fremmede arter på lokaliteten enn hundegras, vårpengeurt og timotei.

KULTURMINNER: Det ble ikke observert noen kulturminner på eller nær denne lokaliteten, om da ikke vegen som passerer forbi i øverkant skal regnes som et kulturminne. Etter det vi har fått opplyst, så er dette rester etter den gamle kløvstien som gikk forbi her (Pers. meld.; Håvard Kletthammer).

SKJØTSEL OG HENSYN: Lokaliteten blir i dag slått med tohjuling, i tillegg til at det blir beitet noe senhøstes. Det er viktig at skjøtselen fortsetter, - gjerne også med ljåslått langs kantene. Det er antydning til at noen lauvtreholt er i ferd med å spre seg litt innover lokaliteten, slik at disse bør tynnes og alle renninger fjernes. En bør unngå alle former for gjødsling på denne lokaliteten.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP: Lokaliteten er regnet som en del av et helhetlig verdifullt kulturlandskap, nemlig Klevgardene.

VERDIVURDERING: En finner noe dunhavre-dunkjempe-utforming på lokaliteten, en utforming av slåttemark som er regnet som sterkt truet. Dessuten sier håndboka at alle ugjødsla/lite gjødsla, artsrike slåttemarken uten skjæmmende inngrep og med langvarig og fortsatt pågående hevd skal verdisettes som svært viktige. I tillegg nevner håndboka som et kriterium for verdisettinga at lokaliteter som inngår i et helhetlig kulturlandskap også skal verdisettes som svært viktige. I dette tilfelle ser vi at denne slåttemarkslokaliteten, i det minste delvis, oppfyller alle disse tre nevnte kriteriene og at den dermed må få verdien; Svært viktig - A.

KARAKTERARTER:

Dunhavre
Dunkjempe
Prestekrage
Skogmarihand
Stortveblad

RØDLISTEARTER:

Ingen

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøtseplan: 05.01.2012	UTFORMA AV: FINN OLDERVIK OG ØYSTEIN FOLDEN		FIRMA: BIOREG AS		
EU89-UTM Sone 32 Ø=510852 N= 6939209	Gnr/bnr. 144/2	AREAL (nåværende): 0,5 dekar	AREAL etter evt. restaurering:	Del av verneområde? Nei!	
MÅL: Hovedmål for lokaliteten: <ul style="list-style-type: none"> - Lokaliteten skal holdes i god hevd med årlig slått og fjerning av høy etter tørking på bakken eller eventuelt hesjing. A-verdien på lokaliteten skal opprettholdes ved at populasjoner av ev rødlistearter og andre gode naturengarter skal holdes på dagens nivå, eller økes. - Det er også et mål at slåttemarka skal beholde den typiske slåttemarksstrukturen den har nå eller ev at denne gjenvinnes der den har gått tapt. - Slåttemarka skal ligge i et åpent landskap og kantsoner skal ikke skygges ut av skog og kratt. - Slåttemarka skal ikke gjødsles. - Uttransport av tørt høy bør gjøres med lettere kjøretøy på denne lokaliteten, f.eks. ATV eller elgtrekk. Tilstandsmål arter: <ul style="list-style-type: none"> - Artsmangfoldet i slåttemarka skal opprettholdes jf. artslistene over. - Populasjoner av artene i lista over karakterarter skal opprettholdes. - Populasjonen av eventuelle rødlistearter som kan dukke opp skal opprettholdes eller helst utvides. Mål for nedkjemping av problemarter/gjengroing: <ul style="list-style-type: none"> - Lauvtrekratt og/eller einer på slåtteeenga skal ikke forekomme. 					
AKTUELLE TILTAK: Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle: <ul style="list-style-type: none"> • Noe rydding, både av kratt og større trær Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle: <ul style="list-style-type: none"> • Sein slått - tidligst slutten av juli eller først i august • Raking, vending og bortkjøring av høy for bruk som husdyrfôr etter minst to dagers tørking. • 			Prioritering (år)	Kostnad kr/ timetall	Kontroll /dato:
			2012 og 2015	12 t á kr. 300,- = <u>kr. 3.600,-</u>	
			årlig	0,5 dekar á kr. 2.000,- = Kr. 1.000,-	2012, 2015
			årlig	Samla sum 1. året: <u>Kr. 4.600,-</u>	2012, 2015
UTSTYRSBEHOV: <ul style="list-style-type: none"> - tohjuls slåmaskin vil lette mye av slått - ljà, rive, høygaffel - ATV eller såkalt elgtrekk kan være gode alternativ for å kjøre ut høy. 					

OPPFØLGING:

Skjøtselsplanen skal evalueres innen 5 år:

Behov for registrering av spesifikke artsgrupper:

På denne slåttemarka bør det være potensial for beitemarksopp som med fordel kan undersøkes.

Tilskudd søkt år:		Søkt til:	
Tilskudd tildelt år:		Tildelt fra:	
Skjøtselsavtale parter:			
ANSVAR: Person(-er) som har ansvar for iverksetting av skjøtselsplanen.			

Kilder

Litteratur:

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.

Fremstad, E. og Moen, A. (red). 2001. Truete vegetasjonstyper i Norge. - NTNU Vitenskapsmuseet. Rapp. bot. Ser. 2001-4: 1-231.

Høgset, G. 2001. Lønset og Storlidalen. Gards- og slektshistorie for Oppdal. Bind I. Utgitt av Oppdal kommune. S. 289 - 292.

Muntlige kilder:

John Kletthammer, Lønset, 7340 Oppdal
Håvard Kletthammer, Lønset, 7340 Oppdal

Tlf. 911 31 427 (Tidl. eier)
Tlf. 412 29 904 (Nåv. eier)

Internett:

Dato	Nettsted
01.12.11	Direktoratet for naturforvaltning, Naturbase
01.12.11	Artsdatabanken, Rødlista og Artskart

Ortofotokart

Figur 5. Dette ortofotoet fra Gislink viser avgrensinga av den aktuelle lokaliteten til venstre for midten av bildet. Lokaliteten utgjør ikke mer enn ca 0,5 daa.

Bilde

Figur 6. Foto; Finn Oldervik 15.07.2011. Bildet viser typisk vegetasjon slik den er i alle i den vestlige delen, øverst. En art det er uvanlig mye av på denne lokaliteten er stortveblad. Av andre arter som kan gjenkjennes i bildet kan nevnes; Blåklukke, harerug, gjeldkarve, gulaks, stormaure, marikåper sp., prestekrage, rødkløver, skogmarihånd, småengkall og tepperot.

Figur 7. Foto; Finn Oldervik, 16.07.2011 ©. Dette bildet er tatt fra den øvre delen av lokaliteten i retning sørøstover. Også her er prestekrage en av de dominerende artene.

Figur 8. Foto; Finn Oldervik, 16.07.2011 ©. Øst i lokaliteten mot bergskrenten som skiller lokaliteten fra den neste er vegetasjonen noe mere høystaudepreget enn i den vestlige delen. Her ser en arter som hvitbladtistel, mjørdurt, skogstorkenebb m.fl., men også her er det noe prestekrage.

D. Klevgardene; Kletthammer: Imangsetervegen, øst

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)								
*Navn på lokaliteten Klevgardene; Kletthammer: Imangsetervegen, øst				*Kommune Oppdal		*Områdenr.		
ID i Naturbase Er ikke registrert der.		*Sist registrert i felt av: Finn Gunnar Oldervik				*Dato: 16.07.2011		
Tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige): - Ingen kjente -						Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:		
*Hovednaturtype: - Kulturlandskap, slåttemark (D01) 100 % Tilleggsnaturtyper: - Ingen prioriterte				Utforminger: Frisk, tørr, middels baserik eng (D0107) 100 % andel				
*Verdi (A, B, C): A – svært viktig			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.): Ingen som vi kjenner til.					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)								
Stedskvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (no):			Vegetasjonstyper:	
< 20 m	X	God	X	Slått	x	Torvtekt	Frisk/tørr middels baserik eng (G7) 100 % andel	
20 - 50 m		Svak		Beite		Brenning		
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell		
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling				
		Dårlig		Lauving				
*OMRÅDESKILDRING (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)								
INNLEDNNG: Lokalitetsbeskrivelsen er innlagt av Finn Oldervik den 27.12.2011. Da det foreligger planer om utarbeidelse av nye skjøtselsplaner for Kleivgardene, ble området oppsøkt den 16.07.2011 av Finn Oldervik. Vi kjenner ikke til at denne lokaliteten har vært oppsøkt av biolog tidligere.								
PLASSERING OG NATURGRUNNLAG: Denne lokaliteten ligger litt oppom bygdevegen oppe på et lite platå, nedenfor jordbruksvegen (Gamle kløvstien) som bla. fører opp til Imangsetra. Ellers er lokaliteten naturlig avgrensa av skog sammen med topografi forøvrig. Lokaliteten er ikke spesielt brattlendt. Trærne som i følge flyfotoet (Se senere!) står midt inne på lokaliteten er nå fjernet. Berggrunnen i området er rik, og består for det meste av kalkstein/dolomitt og sandstein. Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone (MB) nær grensa til sørboreal, og i overgangsseksjon mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonsseksjoner (OC).								
NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER: Hovednaturtypen er kulturmark med naturtype slåttemark (D01). Utforminga må i hovedsak defineres som frisk/tørr middels baserik eng (D0107). Lokaliteten er dels overflatedyrka og noen deler er grunnlendte og sannsynlig udyrka eller svakt overflatedyrka. Det er usikkert om denne lokaliteten har vært vesentlig gjødslet noen gang.								

ARTSMANGFOLD: Diversiteten er ganske stor på denne lokaliteten og artsmangfoldet virker å være variert og dessuten ganske uvanlig i området. Vi fikk kanskje likevel ikke et helt riktig bilde av artsmangfoldet der, da det allerede var slått da vi oppsøkte den. Kantsonene stod imidlertid igjen, slik at vi likevel fikk en noenlunde brukbar oversikt over de viktigste artene. Lokaliteten er forholdsvis liten og stedvis, mest i kantsonene er det grunnlendt. Dette påvirker litt på ulike måter, ikke minst artsmangfoldet. Siden det var slått her da vi kom hit den 16. juli, så er det vanskelig å si noe sikkert om mengdearter på lokaliteten. En art som det spesielt ble lagt merke til på denne lokaliteten var rankfrøstjerne (NT). Denne ble observert ganske mye av både i hesja og i kantsonene. Følgende 18 arter ble observert: bakkemynte, blåklokke, dunhavre, dunkjempe, firkantperikum, fuglevikke, gjeldkarve, gulaks, harerug, hundegras, hvitmaure, kjerteløyentrøst, kransmynte, rankfrøstjerne (NT), rundbelg, ryllik, rødknapp og tveskjegg-veronika.

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING: Lokaliteten blir slått med tohjuls slåmaskin og graset blir enten hesjet eller tørket på marka.

Tidligere drift: Kletthammer har hatt mer eller mindre sammenhengende drift så langt vi kjenner historien til garden, dvs, tilbake til ca 1600. Lokaliteten ligger til den delen av garden som blir kalt Nedre Kletthamran (bnr 2). Fra 1869 til 1997 så var dette et selvstendig bruk, men ble ved det siste årstallet kjøpt av brukeren av bnr 1. En periode på 1950-tallet ble bruket benyttet til seter og fra ca 1960 og inntil den ble solgt ble gården benyttet til beitemark. Kilde; Høgset (2001). I følge nåværende bruker, så ble det slått hvert år på gården, og samme kilde oppgir også at det trolig ble brukt kunstgjødsel inntil salget.

Nåværende drift: I dag blir mye av graset høstet til silo for også på Kletthammer, men på steder der det er for bratt for forhøsteren blir det slått med tohjuls slåmaskin og graset blir tørket til høy, enten på bakken eller ved hesjing. Lokaliteten som er omhandlet her er i alle fall delvis en slik brattbakke som blir slått sent. Både Kletthammer nedre og Kletthammer øvre blir i dag drevet etter økologiske prinsipper, dvs uten bruk av kunstgjødsel.

FREMMEDE ARTER: Det ble ikke funnet andre fremmede arter på lokaliteten enn hundegras.

KULTURMINNER: Det ble ikke observert noen kulturminner på eller nær denne lokaliteten, om da ikke vegen som passerer forbi i øverkant skal regnes som et kulturminne. Etter det vi har fått opplyst, så er dette rester etter den gamle kløvstien som gikk forbi her (Pers. meld.; Håvard Kletthammer).

SKJØTSEL OG HENSYN: Sen slått, bakketørking eventuelt hesjing av graset og tørking til høy bør fortsette. En bør unngå all form for gjødsling unntatt det som eventuelle beitedyr legger fra seg. En bør være litt obs slik at krattskog ikke får anledning til å spre seg innover lokaliteten, særlig fra nord og øst. Høstbeiting på lokaliteten er positivt mens vårbeiting kan være uheldig for orkideer. Kantsonene bør slås med ljà og gjerne rakes innover i lokaliteten, da disse sonene ofte er de mest artsrike.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP: Lokaliteten er regnet som en del av et helhetlig verdifullt kulturlandskap, nemlig Klevgardene.

VERDIVURDERING: En finner noe dunhavre-dunkjempe-utforming på lokaliteten, en utforming av slåttemark som er regnet som sterkt truet. Dessuten seier håndboka at alle ugjødsel/lite gjødsel, artsrike slåttemarker uten skjæmmende inngrep og med langvarig og fortsatt pågående hevd skal verdisettes som svært viktige. I tillegg nevner håndboka som et kriterium for verdisettinga at lokaliteter som inngår i et helhetlig kulturlandskap også skal verdisettes som svært viktige. At det virker å være rikelig av rødlistearten, rankfrøstjerne, må også telle med som positivt i verdivurderingen. I dette tilfelle ser vi at denne slåttemarkslokaliteten, i det minste delvis, oppfyller alle disse tre nevnte kriteriene og at den dermed må få verdien; Svært viktig - A.

KARAKTERARTER:

Blåklokke
Dunhavre
Dunkjempe
Gjeldkarve
Rankfrøstjerne

RØDLISTEARTER:

Rankfrøstjerne (NT)

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøtseleksplan: 05.01.2012	UTFORMA AV: FINN OLDERVIK OG ØYSTEIN FOLDEN		FIRMA: BIOREG AS		
EU89-UTM Sone 32 Ø=510891 N= 6939209	Gnr/bnr. 144/2	AREAL (nåværende): 0,5 dekar	AREAL etter evt. restaurering:	Del av verneområde? Nei!	
MÅL:					
Hovedmål for lokaliteten:					
<ul style="list-style-type: none"> - Lokaliteten skal holdes i god hevd med årlig slått og fjerning av høy etter tørking på bakken eller eventuelt hesjing. A-verdien på lokaliteten skal opprettholdes ved at populasjoner av ev rødlistearter og andre gode naturengarter skal holdes på dagens nivå, eller økes. - Det er også et mål at slåttemarka skal beholde den typiske slåttemarksstrukturen den har nå eller ev at denne gjenvinnes der den har gått tapt. - Slåttemarka skal ligge i et åpent landskap og kantsoner skal ikke skygges ut av skog og kratt. - Slåttemarka skal ikke gjødsles. - Uttransport av tørt høy bør gjøres med lettere kjøretøy på denne lokaliteten, f.eks. ATV eller elgtrekk. 					
Tilstandsmål arter:					
<ul style="list-style-type: none"> - Artsmangfoldet i slåttemarka skal opprettholdes jf. artslistene over. - Populasjoner av artene i lista over karakterarter skal opprettholdes. - Populasjonen av rødlistearter skal opprettholdes eller helst utvides. 					
Mål for nedkjemping av problemarter/gjengroing:					
<ul style="list-style-type: none"> - Lauvtrekratt og/eller einer på slåtteeenga skal ikke forekomme. 					
AKTUELLE TILTAK:			Prioritering (år)	Kostnad kr/ timetall	Kontroll /dato:
Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle:					
<ul style="list-style-type: none"> • Noe rydding, både av kratt og større trær 			2012 og 2015	12 t á kr. 300,- = <u>kr. 3.600,-</u>	2012 2015
Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle:					
<ul style="list-style-type: none"> • Sein slått - tidligst slutten av juli eller først i august 			årlig	0,5 dekar á kr. 2.000,- =	2012, 2015
<ul style="list-style-type: none"> • Raking, vending og bortkjøring av høy for bruk som husdyrfór etter minst to dagers tørking. 			årlig	Kr. 1.000,- Samla sum 1. året: <u>Kr. 4.600,-</u>	2012, 2015
UTSTYRSBEHOV:					
<ul style="list-style-type: none"> - tohjuls slåmaskin vil lette mye av slåtten - ljà, rive, høygaffel - ATV eller såkalt elgtrekk kan være gode alternativ for å kjøre ut høy. 					

OPPFØLGING:

Skjøtselsplanen skal evalueres innen 5 år:

Behov for registrering av spesifikke artsgrupper:

På denne slåttemarka bør det være potensial for beitemarksopp som med fordel kan undersøkes.

Tilskudd søkt år:		Søkt til:	
Tilskudd tildelt år:		Tildelt fra:	
Skjøtselsavtale parter:			
ANSVAR: Person(-er) som har ansvar for iverksetting av skjøtselsplanen.			

ANSVAR:

Person(-er) som har ansvar for iverksetting av skjøtselsplanen.

Kilder

Litteratur:

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.

Fremstad, E. og Moen, A. (red). 2001. Truete vegetasjonstyper i Norge. - NTNU Vitenskapsmuseet. Rapp. bot. Ser. 2001-4: 1-231.

Høgset, G. 2001. Lønset og Storlidalen. Gards- og slektshistorie for Oppdal. Bind I. Utgitt av Oppdal kommune. S. 289 - 292.

Muntlige kilder:

John Kletthammer, Lønset, 7340 Oppdal
Håvard Kletthammer, Lønset, 7340 Oppdal

Tlf. 911 31 427 (Tidl. eier)
Tlf. 412 29 904 (nåv. eier)

Internett:

Dato

01.12.11

01.12.11

Nettsted

Direktoratet for naturforvaltning, [Naturbase](#)

Artsdatabanken, [Rødlista og Artskart](#)

Ortofoto/kart

Figur 9. Dette ortofotoet frå Gislink viser avgrensinga av den aktuelle lokaliteten til høyre for midten av bildet. Lokaliteten utgjør ikke mer enn 0,5 daa.

Bilde

Figur 10. Foto; Finn Oldervik 15.07.2010. Bildet viser noe av denne lokaliteten etter at det er slått og hesjet der. Det ble litt utfordrende å lage en artsliste for lokaliteten, men det stod igjen noe vegetasjon i kantsonene, samt at vi tok en kikk på det som hang i hesja.

Figur 11. Foto; Finn Oldervik, 15.07.2010 ©. Dette bildet er tatt i kantsona i øverkant av lokaliteten og viser litt av artsmangfoldet der. Det var meningen å fotografere rankfrøstjerne som en kan se sentralt i bildet, men vi bommet litt på fokuseringa. De som kjenner arten kan nok likevel tydelig se at det er den. Av andre arter kan en bla. annet se; rødknapp, tiriltunge, hvitmaure m. fl.

E. Klevgardene; Kletthammer: Østergjerdet

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)									
*Navn på lokaliteten Klevgardene; Kletthammer: Østergjerdet					*Kommune Oppdal			*Områdenr.	
ID i Naturbase Er ikke registrert der.		*Sist registrert i felt av: Finn Gunnar Oldervik					*Dato: 15.07.2011		
Tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige): - Ingen kjente -							Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:		
*Hovednaturtype: - Kulturlandskap, slåttemark (D01) 100 %					Utforminger: Frisk, tørr, middels baserik eng (D0107) 100 % andel				
Tilleggsnaturtyper: - Ingen prioriterte									
*Verdi (A, B, C): A – svært viktig			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.): Ingen som vi kjenner til.						
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)									
Stedskvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (no):				Vegetasjonstyper:	
< 20 m	X	God	X	Slått	x	Torvtekt	Frisk/tørr middels baserik eng (G7) 100 % andel		
20 - 50 m		Svak		Beite		Brenning			
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell			
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling					
		Dårlig		Lauving					
*OMRÅDESKILDRING (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)									
<p>INNLEDNING: Lokalitetsbeskrivelsen er innlagt av Finn Oldervik den 21.12.2011. Da det skal utarbeides skjøtselsplaner for deler av kulturlandskapet tilknyttet de såkalte Klevgardene i Oppdal, ble lokaliteten oppsøkt den 15. juli 2011 av Finn Oldervik. Så vidt en kjenner til så har ikke denne lokaliteten vært oppsøkt av biologer tidligere.</p> <p>PLASSERING OG NATURGRUNNLAG: Lokaliteten ligger ovenfor riksvei 70, på grensa mot Steker i et brattlendt område. Den ligger rett opp for bygdevegen som fører vestover forbi bosettingen på Kletthammer og ender på Liabøslettet. Berggrunnen i området er ganske rik, og består for det meste av kalkstein/dolomitt og sandstein. Lokaliteten ligger trolig i mellomboreal vegetasjonssone (MB) nær grensa til sørboreal, og i overgangsseksjon mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonssesjoner (OC).</p> <p>NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER: Hovednaturtypen er kulturlandskap og naturtypen er slåttemark (D01). Det er muligens flere utforminger her, kanskje litt av frisk fattigeng (G4) (D0104) men trolig likevel mest av frisk/tørr middels baserik eng (D0107). Da enga nettopp var slått da vi oppsøkte lokaliteten, er det litt vanskelig å dra noen sikre konklusjoner om fordeling m.m.</p>									

ARTSMANGFOLD: Lokaliteten er forholdsvis liten og stedvis er det grunnlendt. Dette påvirker litt på ulike måter, ikke minst artsmangfoldet. Da lokaliteten allerede var slått da vi kom hit den 15. juli 2011 er det vanskelig å si noe sikkert om hva som er mengdearter her. Det sto imidlertid igjen en del kantsoner pluss noen grunnlendte steder som ikke var slått og følgende arter ble registrert der, i alt 35 arter: bergmjølke, bitterbergknapp, bleikstarr, blåklokke, bråtestarr, dunhavre, dunkjempe, engfiol, firkantperikum, fjellmarikåpe, gjeldkarve, grasstjerneblom, gulaks, hundegras, hvitmaure, hårsveve, jonsokkoll, karve, kjerteløyentrøst, legeveronika, lintorskemunn, markjordbær, prestekrage, ryllik, rødkløver, rødknapp, seterfrytle, småengkall, småsmelle, stormaure, sølvmure, tepperot, tiriltunge, tveskjeggveronika og vill-løk.

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING: Lokaliteten blir slått med tohjuls slåmaskin og grasen blir enten hesjet eller tørket på marka.

Tidligere drift: Kletthammer har hatt mer eller mindre sammenhengende drift så langt vi kjenner historien til garden, dvs, tilbake til ca 1600. Lokaliteten ligger til den delen av garden som blir kalt Nedre Kletthamran (bnr 2). Fra 1869 til 1997 så var dette et selvstendig bruk, men ble ved det siste årstallet kjøpt av brukeren av bnr 1. En periode på 1950-tallet ble bruket benyttet til seter og fra ca 1960 og inntil den ble solgt ble gården benyttet til beitemark. Kilde; Høgset (2001). I følge nåværende bruker, så ble det også slått hvert år på gården, og samme kilde oppgir også at det trolig ble brukt kunstgjødsel inntil salget fant sted.

Nåværende drift: I dag blir mye av grasen høstet til silo for også på Kletthammer, men på steder der det er for bratt for forhøsteren blir det slått med tohjuls slåmaskin og grasen blir tørket til høy, enten på bakken eller ved hesjing. Lokaliteten som er omhandlet her er i alle fall delvis en slik brattbakke som blir slått sent. Både Kletthammer nedre og Kletthammer øvre blir i dag drevet etter økologiske prinsipper, dvs uten bruk av kunstgjødsel m.m..

FREMMEDE ARTER: Det ble ikke funnet andre fremmede arter på lokaliteten enn hundegras.

KULTURMINNER: Av kulturminner er det spesiell grunn til å minne om den gamle kjerrevegen som passerer i øverkant av lokaliteten, en veg som i sin tid tilsvarte det som er Rv 70 i dag.

SKJØTSEL OG HENSYN: Sen slått, bakketørking eventuelt hesjing av grasen og tørking til høy bør fortsette. En bør unngå all form for gjødsling unntatt det som eventuelle beitedyr legger fra seg. En bør være litt obs slik at krattskog ikke får anledning til å spre seg innover lokaliteten, særlig fra nord og øst. Høstbeiting på lokaliteten er positivt mens vårbeiting kan være uheldig for orkideer. Kantsonene bør slås med ljà og gjerne rakes innover i lokaliteten, da disse sonene ofte er de mest artsrike.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP: Lokaliteten er regnet som en del av et helhetlig verdifullt kulturlandskap, nemlig Klevgardene.

VERDIVURDERING: En finner noe dunhavre-dunkjempe-utforming på lokaliteten, en utforming av slåttemark som er regnet som sterkt truet. Dessuten sier håndboka at alle ugjødsla/lite gjødsla, artsrike slåttemarker uten skjemmende inngrep og med langvarig og fortsatt pågående hevd skal verdisettes som svært viktige. I tillegg nevner håndboka som et kriterium for verdisettinga at lokaliteter som inngår i et helhetlig kulturlandskap også skal verdisettes som svært viktige. I dette tilfelle ser vi at denne slåttemarkslokaliteten, i det minste delvis, oppfyller alle disse tre nevnte kriteriene og at den dermed må få verdien; Svært viktig - A.

KARAKTERARTER:

Dunhavre
Dunkjempe
Hårsveve
Prestekrage
Vill-løk

RØDLISTEARTER:

Ingen registrerte

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøtselsplan: 05.01.2012	UTFORMA AV: FINN OLDERVIK OG ØYSTEIN FOLDEN		FIRMA: BIOREG AS		
EU89-UTM Sone 32 Ø=511086 N= 6939232	Gnr/bnr. 144/2	AREAL (nåværende): 1,3 dekar	AREAL etter evt. restaurering:	Del av verneområde? Nei!	
MÅL: Hovedmål for lokaliteten: <ul style="list-style-type: none"> - Lokaliteten skal holdes i god hevd med årlig slått og fjerning av høy etter tørking på bakken eller eventuelt hesjing. A-verdien på lokaliteten skal opprettholdes ved at populasjoner av ev rødlistearter og andre gode naturengarter skal holdes på dagens nivå, eller økes. - Det er også et mål at slåttemarka skal beholde den typiske slåttemarksstrukturen den har nå eller ev at denne gjenvinnes der den har gått tapt. - Slåttemarka skal ligge i et åpent landskap og kantsoner skal ikke skygges ut av skog og kratt. - Slåttemarka skal ikke gjødsles. - Uttransport av tørt høy bør gjøres med lettere kjøretøy på denne lokaliteten, f.eks. ATV eller elgtrekk. Tilstandsmål arter: <ul style="list-style-type: none"> - Artsmangfoldet i slåttemarka skal opprettholdes jf. artslistene over. - Populasjoner av artene i lista over karakterarter skal opprettholdes. - Populasjonen av eventuelle rødlistearter som kan dukke opp skal opprettholdes eller helst utvides. Mål for nedkjemping av problemarter/gjengroing: <ul style="list-style-type: none"> - Lauvtrekratt og/eller einer på slåtteeenga skal ikke forekomme. 					
AKTUELLE TILTAK: Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle: <ul style="list-style-type: none"> • Noe rydding, både av kratt og større trær Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle: <ul style="list-style-type: none"> • Sein slått - tidligst slutten av juli eller først i august • Raking, vending og bortkjøring av høy for bruk som husdyrfôr etter minst to dagers tørking. • 			Prioritering (år)	Kostnad kr/ timetall	Kontroll /dato:
			2012 og 2015	12 t á kr. 300,- = <u>kr. 3.600,-</u>	2012, 2015
			årlig	1,3 dekar á kr. 2.000,- = Kr. 2.600,-	2012, 2015
			årlig	Samla sum 1. året: <u>Kr. 6.200,-</u>	2012, 2015
UTSTYRSBEHOV: <ul style="list-style-type: none"> - tohjuls slåmaskin vil lette mye av slåtten - ljà, rive, høygaffel - ATV eller såkalt elgtrekk kan være gode alternativ for å kjøre ut høy. 					

OPPFØLGING:

Skjøtselsplanen skal evalueres innen 5 år:

Behov for registrering av spesifikke artsgrupper:

På denne slåttemarka bør det være potensial for beitemarksopp som med fordel kan undersøkes.

Tilskudd søkt år:		Søkt til:	
Tilskudd tildelt år:		Tildelt fra:	
Skjøtselsavtale parter:			
ANSVAR: Person(-er) som har ansvar for iverksetting av skjøtselsplanen.			

Kilder

Litteratur:

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.

Fremstad, E. og Moen, A. (red). 2001. Truete vegetasjonstyper i Norge. - NTNU Vitenskapsmuseet. Rapp. bot. Ser. 2001-4: 1-231.

Høgset, G. 2001. Lønset og Storlidalen. Gards- og slektshistorie for Oppdal. Bind I. Utgitt av Oppdal kommune. S. 289 - 292.

Muntlige kilder:

John Kletthammer, Lønset, 7340 Oppdal
Håvard Kletthammer, Lønset, 7340 Oppdal

Tlf. 911 31 427 (Tidl. eier)
Tlf. 412 29 904 (nåv. eier)

Internett:

Dato

01.12.11

01.12.11

Nettsted

Direktoratet for naturforvaltning, [Naturbase](#)

Artsdatabanken, [Rødlista og Artskart](#)

Ortofoto/kart

Figur 12. Dette ortofotoet frå Gislink viser avgrensinga av den aktuelle lokaliteten litt til høyre for midten av bildet. Lokaliteten utgjør ca 1,3 daa.

Bilde

Figur 13. Foto; Finn Oldervik 15.07.2010. Bildet viser noe av denne lokaliteten etter at det er slått og hesjet der. Det ble litt utfordrende å lage en artsliste for lokaliteten, men det stod igjen noe vegetasjon i kantsonene, samt ved noen bergrabber som stikker fram i dagen.

Figur 14. Foto; Finn Oldervik, 15.07.2010 ©. Dette bildet er tatt i øverkant av lokaliteten. Vegen som går forbi her er den gamle ferdselsvegen mellom Oppdal og Sunndal.

F. Klevgardene; Kletthammer: Lu-sten, øvre

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)					
*Navn på lokaliteten Klevgardene; Kletthammer: Lu-sten, øvre			*Kommune Oppdal		*Områdenr.
ID i Naturbase Er ikke registrert der.		*Sist registrert i felt av: Finn Gunnar Oldervik			*Dato: 16.07.2011
Tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige): - Ingen kjente -				Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:	
*Hovednaturtype: - Kulturlandskap, slåttemark (D01) 100 % Tilleggsnaturtyper: - Ingen prioriterte			Utforminger: Frisk, tørr, middels baserik eng (D0107) 100 % andel		
*Verdi (A, B, C): A – svært viktig		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.): Ingen som vi kjenner til.			
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)					
Steds kvalitet		Tilstand/Hevd		Vegetasjonstyper:	
< 20 m	X	God	X	Frisk/tørr middels baserik eng (G7) 100 % andel	
20 - 50 m		Svak		Beite	Brenning
50-100 m		Ingen		Pløying	Park/hagestell
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling	
		Dårlig		Lauving	
*OMRÅDESKILDRING (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)					
INNLEDNING: Lokalitetsbeskrivelsen er innlagt av Øystein Folden den 07.12.2011 og supplert av Finn Oldervik den 22.12.2011. Da det skal utarbeides skjøtselsplaner for deler av kulturlandskapet tilknyttet de såkalte Klevgardene i Oppdal, ble lokaliteten oppsøkt den 16.07.2011 av Øystein Folden og Finn Oldervik. Den 27.07.2011 ble det observert at lokaliteten var slått.					
PLASSERING OG NATURGRUNNLAG: Lokaliteten ligger ovenfor riksvei 70, vest for Steker, rett på oversida av bygdevegen der denne blir krysset av den gamle ferdselsvegen som tidligere bant Sunndal og Oppdal sammen. Berggrunnen i området er ganske rik, og består for det meste av kalkstein/dolomitt og sandstein. Lokaliteten ligger trolig i mellomboreal vegetasjonssone (MB) nær grensa til sørboreal, og i overgangsseksjon mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonsseksjoner (OC).					
NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER: Hovednaturtypen er kulturlandskap og naturtypen er slåttemark (D01). Det er nok flere utforminger her i småmosaikk, men uten tvil mest av frisk/tørr middels baserik eng (D0107), dvs. dunhavre-dunkjempe-utforming (G7b) av frisk/tørr middels baserik eng, mest i lavlandet (G7) (Fremstad 1997). OBS! Også betydelig prestekrageinnslag på denne lokaliteten.					

ARTSMANGFOLD: Lokaliteten er forholdsvis liten og grenser både til veg og lauvskogsareal, med fjellet framme i dagen noen steder. Dette gir nok en allsidig flora, selv om artslista mest er preget av at det ble brukt lite tid på registreringer i denne lokaliteten. Følgende arter ble observert: Blåkløkke, blåkoll, dunkjempe, dunhavre, engsyre, fagerknoppurt, firkantperikum, fuglevikke, gjeldkarve, gjerdevikke, grasstjerneblom, gulaks, gulflatbelg, hvitkløver, knegras, lintorskemunn, prestekrage, rankfrøstjerne (NT), ryllik, rødkløver, rødknapp, skogkløver, skogstorkenebb og tepperot.

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING:

Lokaliteten blir slått og høyet tørket og høstet til dyrefor. Bygdevegen passerer tett forbi lokaliteten og det går ei høgspenning over lokaliteten.

Tidligere drift: Kletthammer har hatt mer eller mindre sammenhengende drift så langt vi kjenner historien til garden, dvs, tilbake til ca 1600. Lokaliteten ligger til den delen av garden som blir kalt Nedre Kletthamran (bnr 2). Fra 1869 til 1997 så var dette et selvstendig bruk, men ble ved det siste årstallet kjøpt av brukeren av bnr 1. En periode på 1950-tallet ble bruket benyttet til seter og fra ca 1960 og inntil den ble solgt ble gården benyttet til beitemark. Kilde; Høgset (2001). I følge nåværende bruker, så ble det slått hvert år på gården, og samme kilde oppgir også at det trolig ble brukt kunstgjødsel inntil salget.

Nåværende drift: I dag blir mye av graset høstet til silo for også på Kletthammer, men på steder der det er for bratt for forhøsteren blir det slått med tohjuls slåmaskin og graset blir tørket til høy, enten på bakken eller ved hesjing. Lokaliteten som er omhandlet her er i alle fall delvis en slik brattbakke som blir slått sent og trolig har den unngått bruk av kunstgjødsel fordi den er ganske liten. Både Kletthammer nedre og Kletthammer øvre blir i dag drevet etter økologiske prinsipper, dvs uten bruk av kunstgjødsel.

FREMMEDE ARTER: Det ble ikke funnet fremmede arter på lokaliteten.

KULTURMINNER: Det ble ikke observert noen kulturminner på eller nær denne lokaliteten.

SKJØTSEL OG HENSYN: For å opprettholde verdiene skal det slås sent med tohjuls slåmaskin slik som nå, og ljåslått der en ikke kommer til, med bakkedørking og fjerning av avling. Lett høstbeite vil være en fordel, gjerne med flere dyreslag. Lokaliteten må ikke gjødsles.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP: Lokaliteten er regnet som en del av et helhetlig verdifullt kulturlandskap, nemlig Klevgardene.

VERDIVURDERING: Både som del av et helhetlig kulturlandskapsområde og som slåttemark er lokaliteten verdifull, i tillegg til at den inneholder utforminger som er regnet som truede. Manglende eller feil skjøtsel vil redusere verdien. Lokaliteten er liten, men verdien blir likevel satt som; Svært viktig – A fordi lokaliteten oppfyller flere kriterier som betinger en slik verdi.

KARAKTERARTER:

Dunhavre
Dunkjempe
Fagerknoppurt
Prestekrage
Rankfrøstjerne

RØDLISTEARTER:

Rankfrøstjerne (NT)

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøtelsesplan:
05.01.2012

UTFORMA AV:
FINN OLDERVIK OG ØYSTEIN FOLDEN

FIRMA:
BIOREG AS

EU89-UTM Sone 32
Ø=511086 N=
6939232

Gnr/bnr.
144/2

AREAL
(nåværende): 0,5
dekar

AREAL etter evt.
restaurering:

Del av
verneområde? Nei!

MÅL:**Hovedmål for lokaliteten:**

- Lokaliteten skal holdes i god hevd med årlig slått og fjerning av høy etter tørking på bakken eller eventuelt hesjing. A-verdien på lokaliteten skal opprettholdes ved at populasjoner av ev rødlistearter og andre gode naturengarter skal holdes på dagens nivå, eller økes.
- Det er også et mål at slåttemarka skal beholde den typiske slåttemarksstrukturen den har nå eller ev at denne gjenvinnes der den har gått tapt.
- Slåttemarka skal ligge i et åpent landskap og kantsoner skal ikke skygges ut av skog og kratt.
- Slåttemarka skal ikke gjødsles.
- Uttransport av tørt høy bør gjøres med lettere kjøretøy på lokaliteten, f.eks. ATV eller elgtrekk.

Tilstandsmål arter:

- Artsmangfoldet i slåttemarka skal opprettholdes eller utvides jf. artslistene over.
- Populasjoner av artene i lista over karakterarter skal opprettholdes.
- Populasjonen av rødlistearter skal opprettholdes eller helst utvides.

Mål for nedkjemping av problemarter/gjengroing:

- Lauvtrekratt og/eller einer på slåtteeenga skal ikke forekomme.

AKTUELLE TILTAK:**Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle:**

- Noe rydding av kratt

Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle:

- Sein slått - tidligst slutten av juli eller først i august
- Raking, vending og bortkjøring av høy for bruk som husdyrfór etter minst to dagers tørking.

Prioritering (år)	Kostnad kr/timetall	Kontroll /dato:
2012	5 t à kr. 300,- = <u>kr. 1.500,-,-</u>	
årlig		2012, 2015
årlig	0,5 dekar à kr. 2.000,- = Kr. 1.000,- Samla sum 1. året: <u>Kr. 2.500,-</u>	2012, 2015

UTSTYRSBEHOV:

- tohjuls slåmaskin vil lette mye av slåtten
- ljà, rive, høygaffel
- ATV eller såkalt elgtrekk kan være gode alternativ for å kjøre ut høy.

OPPFØLGING:

Skjøtselsplanen skal evalueres innen 5 år:

Behov for registrering av spesifikke artsgrupper:

På denne slåttemarka bør det være potensial for beitemarksopp som med fordel kan undersøkes.

Tilskudd søkt år:

Søkt til:

Tilskudd tildelt år:

Tildelt fra:

Skjøtselsavtale parter:

ANSVAR:

Person(-er) som har ansvar for iverksetting av skjøtselsplanen.

Kilder

Litteratur:

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.

Fremstad, E. og Moen, A. (red). 2001. Truete vegetasjonstyper i Norge. - NTNU Vitenskapsmuseet. Rapp. bot. Ser. 2001-4: 1-231.

Høgset, G. 2001. Lønset og Storlidalen. Gards- og slektshistorie for Oppdal. Bind I. Utgitt av Oppdal kommune. S. 289 - 292.

Muntlige kilder:

John Kletthammer, Lønset, 7340 Oppdal
Håvard Kletthammer, Lønset, 7340 Oppdal

Tlf. 911 31 427 (Tidl. eier)
Tlf. 412 29 904 (nåv. eier)

Internett:

Dato	Nettsted
01.12.11	Direktoratet for naturforvaltning, Naturbase
01.12.11	Artsdatabanken, Rødlista og Artskart

Ortofoto/kart

Figur 15. Dette ortofotoet fra Gislink viser avgrænsninga av den aktuelle lokaliteten på øversiden av vegen litt til venstre for midten av bildet. Lokaliteten utgjør ca 0,5 daa.

Bilde

Figur 16. Foto; Finn Oldervik 16.07.2010. Bildet er tatt i retning østover og viser noe av artsmangfoldet på lokaliteten. På nedsida av vegen ser en steinen som har gitt lokaliteten navn. Da vi var i tvil om denne lokaliteten ble holdt i hevd, ble det dessverre ikke tatt opp en skikkelig artsliste på lokaliteten. Det var først da vi for forbi den 27.07.2011 at vi så at lokaliteten var slått.

Figur 17. Foto; Finn Oldervik, 15.07.2010 ©. Dette bildet er tatt motsatt veg sammenlignet med det forrige. Dette er uten tvil en fin blomstereng som det er verdt å ta vare på.

G. Klevgardene; Kletthammer: Lu-sten, nedre

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)									
*Navn på lokaliteten Klevgardene; Kletthammer; Lu-sten, nedre				*Kommune Oppdal		*Områdenr.			
ID i Naturbase Ikke registrert tidligere		*Sist registrert i felt av: Finn Gunnar Oldervik				*Dato: 16.07.2011			
Tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige): - Ingen kjente						Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:			
*Hovednaturtype: - Kulturlandskap, slåttemark (D01) 100 % Tilleggsnaturtyper: - Ingen prioriterte				Utforminger: Frisk fattigeng (D0104) 80 % andel Frisk, tørr, middels baserik eng (D0107) 20 % andel					
*Verdi (A, B, C): A – svært viktig		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.): Ingen som vi kjenner til.							
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)									
Stedskvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (no):			Vegetasjonstyper:		
< 20 m	X	God	X	Slått	x	Torvtekt	Frisk fattigeng (G4a) vanlig utforming 80 % andel		
20 - 50 m		Svak		Beite		Brenning	Frisk/tørr middels baserik eng (G7) 20 % andel		
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell	(Denne fordelingen vil trolig endre seg til fordel for den siste etter hvert som årene går med riktig skjøtsel)		
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling					
		Dårlig		Lauving					
*OMRÅDESKILDRING (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)									
INNLEDNNG: Lokalitetsbeskrivelsen er innlagt av Finn Oldervik den 27.12.2011. Da det skal utarbeides skjøtselsplaner for deler av kulturlandskapet tilknyttet de såkalte Klevgardene i Oppdal, ble lokaliteten oppsøkt den 16. juli 2011 av Finn Oldervik.									
PLASSERING OG NATURGRUNNLAG: Lokaliteten er liten og ligger ovenfor riksvei 70, rett vest for Steker, nedenfor vegen ved krysset der den gamle ferdselsvegen krysser bygdevegen. Nedenfor slåttemarka ligger det ei naturbeitemark som er inngjerda. I øvre kanten er slåttemarka avgrensa av vegen, mens den er avgrensa av noe mer oppgjødsla eng i vest (Se bilde!). Berggrunnen i området er ganske rik, og består for det meste av kalkstein/dolomitt og sandstein. Lokaliteten ligger trolig i mellomboreal vegetasjonssone (MB) nær grensa til sørboreal, og i overgangsseksjon mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonsseksjoner (OC).									

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER: Hovednaturtypen er kulturlandskap og naturtypen er slåttemark (D01). Det er frisk fattigeng (Engkvein-rødsvingel, gulakseng) (80 %) som dominerer lokaliteten, men litt innslag av basekrevende arter som dunhavre/dunkjempe gjør at vi kan regne ca 20 % som frisk/tørr middels baserik eng av dunhavre-dunkjempe-utforming (D0107) (ca 20 %) (G7b) (Fremstad 1997).

ARTSMANGFOLD: Lokaliteten er forholdsvis liten og grenser til bygdevegen i nord og til et værbeite i sør. Det er ingen lauvskog i nærheten av denne lokaliteten. Floraen er selvsagt preget av at lokaliteten ble pløyd ca 1980, men det begynner likevel å dukke opp arter her som gjør lokaliteten til et godt restaureringsobjekt. Følgende arter ble observert: bitterbergknapp, dunhavre, engreverumpe, fuglevikke, gjeldkarve, gulflatbelg, hundegras, hvitkløver, rødkløver, rødknapp, ryllik, småengkall, stemorsblom, timotei, vill-løk, vårpengeurt.

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING: I følge nåværende eier, så ble denne lokaliteten pløyd for ca 30 år siden, noe den bærer preg av fremdeles.

Tidligere drift: Kletthammer har hatt mer eller mindre sammenhengende drift til alle tider. I følge Høgset (2001) så hadde Kletthammer (øvre) en buskap på 4 kyr, 3 kalver, 6 høns, 5 sauer og 1 gris i 1955. Ingen stor buskap, men de viser at kjøtt og melkeproduksjon var det viktigste slik som på andre bruk i området. I følge samme kilde ble husdyrholdet lagt ned ved slutten av 1960-tallet, mens jorda ble drevet videre og avlingen solgt. Etter at gården hadde vært uten husdyr godt og vel en tiårsperiode ble det startet opp på nytt igjen i 1980 og i rundt årtusenskiftet hadde de 53 vinterfora sauer og to hester på gården. Uten hestene er det i dag godt og vel 80 vinterfora sau på gården. Fra 1980 har Øvre Kletthammer vært drevet etter økologiske prinsipper, mens Nedre Kletthammer først fikk økologisk drift fra ca 1995.

Nåværende drift: I dag blir mye av graset høstet til silo for også på Kletthammer, men på steder der det er for bratt for forhøsteren blir det slått med tohjuls slåmaskin og graset blir tørket til høy, enten på bakken eller ved hesjing. Lokaliteten som er omhandlet her er i alle fall delvis en slik brattbakke som blir slått sent. Den blir ikke gjødslet lenger nå.

FREMMEDE ARTER: Timotei, hundegras og vårpengeurt er fremmede arter som ikke ser ut til å være noe problem om skjøtselen er rett.

KULTURMINNER: Det ble ikke observert noen kulturminner på eller nær denne lokaliteten.

SKJØTSEL OG HENSYN: Sen slått, bakketørking eventuelt hesjing av graset og tørking til høy bør fortsette. En bør unngå all form for gjødsling unntatt det som eventuelle beitedyr legger fra seg. Lokaliteten er ikke særlig utsatt for å gro igjen av krattskog, da det ikke er lauvskog på noen kant av denne lokaliteten. Høstbeiting på lokaliteten er positivt mens vårbeiting kan være uheldig for eventuelle orkideer.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP: Lokaliteten er regnet som en del av et helhetlig verdifullt kulturlandskap, nemlig Klevgardene.

VERDIVURDERING: Selv om en ikke kan hevde at det er dunhavre-dunkjempe-utforming enda på denne lokaliteten, så viste undersøkelsen at det var bra med dunhavre allerede, og med det artsmangfoldet som er på andre siden av veien, så har vi godt håp om at denne også vil utvikle seg til en fin slåtteeng med riktig skjøtsel noen år. Siden lokaliteten er liten og enda ikke innehar de kvalitetene en forventer av en slåtteeng, så regner vi verdien som; Viktig – B. Dunhavre-dunkjempe-utforming av slåttemark er regnet som en sterkt truet vegetasjons/naturtype. Vi vil også minne om at håndboka sier at alle ugjødsle/lite gjødsle, artsrike slåttemarken uten skjæmmende inngrep og med langvarig og fortsatt pågående hevd skal verdisettes som svært viktige. I tillegg nevner håndboka som et kriterium for verdisettinga at lokaliteter som inngår i et helhetlig kulturlandskap også skal verdisettes som svært viktige. I dette tilfelle mener vi likevel at lokaliteten både er for liten og at slåttemarksstrukturen er for svak enda til at den kan bli verdisatt som en A-lokalitet.

KARAKTERARTER: Dunhavre Gjeldkarve Småengkall Vill-løk		RØDLISTEARTER: Ingen			
SKJØTSELSPLAN					
DATO skjøtselsplan: 06.01.2012		UTFORMA AV: FINN OLDERVIK OG ØYSTEIN FOLDEN		FIRMA: BIOREG AS	
EU89-UTM Sone 32 Ø=511000 N= 6939187	Gnr/bnr. 144/2	AREAL (nåværende): 0,5 dekar	AREAL etter evt. restaurering:	Del av verneområde? Nei!	
MÅL: Hovedmål for lokaliteten: <ul style="list-style-type: none"> - Lokaliteten skal holdes i god hevd med årlig slått og fjerning av høy etter tørking på bakken eller eventuelt hesjing. Verdien skal økes til A-verdi ved at populasjoner av ev rødlistearter og andre gode naturengarter skal økes. - Det er også et mål at slåttemarka skal gjenvinne den typiske slåttemarksstrukturen den trolig hadde før den ble oppløyd ca 1980. - Slåttemarka skal ligge i et åpent landskap og kantsoner skal ikke skygges ut av skog og kratt. - Slåttemarka skal ikke gjødsles. - Uttransport av tørt høy bør gjøres med lettere kjøretøy på denne lokaliteten, f.eks. ATV eller elgtrekk. Tilstandsmål arter: <ul style="list-style-type: none"> - Artsmangfoldet i slåttemarka skal opprettholdes, - eller aller helst utvides, jf. artslistene over. - Populasjoner av artene i lista over karakterarter skal opprettholdes eller utvides. - Populasjonen av eventuelle rødlistearter som kan dukke opp skal opprettholdes eller helst utvides. Mål for nedkjemping av problemarter/gjengroing: <ul style="list-style-type: none"> - Lauvtrekratt og/eller einer på slåtteeenga skal ikke forekomme. 					
AKTUELLE TILTAK: Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle: <ul style="list-style-type: none"> • Ingen spesielle Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle: <ul style="list-style-type: none"> • Sein slått - tidligst slutten av juli eller først i august • Raking, vending og bortkjøring av høy for bruk som husdyrfôr etter minst to dagers tørking. 			Prioritering (år)	Kostnad kr/ timetall	Kontroll /dato:
			årlig	0,5 dekar à kr. 2.000,- = Kr. 1.000,-	2012, 2015
			årlig	Samla sum 1. året: <u>Kr. 1.000,-</u>	2012, 2015
UTSTYRSBEHOV: - tohjuls slåmaskin vil lette mye av slåtten - ljà, rive, høygaffel - ATV eller såkalt elgtrekk kan være gode alternativ for å kjøre ut høy.					
OPPFØLGING: Skjøtselsplanen skal evalueres innen 5 år: Behov for registrering av spesifikke artsgrupper: Foreløpig kan vi ikke se slike behov.					

Tilskudd søkt år:		Søkt til:	
Tilskudd tildelt år:		Tildelt fra:	
Skjøtselsavtale parter:			
ANSVAR: Person(-er) som har ansvar for iverksetting av skjøtselsplanen.			

Kilder

Litteratur:

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.
 Fremstad, E. og Moen, A. (red). 2001. Truete vegetasjonstyper i Norge. - NTNU Vitenskapsmuseet. Rapp. bot. Ser. 2001-4: 1-231.
 Høgset, G. 2001. Lønset og Stortidalen. Gards- og slektshistorie for Oppdal. Bind I. Utgitt av Oppdal kommune. S. 289 - 292.

Muntlige kilder:

John Kletthammer, Lønset, 7340 Oppdal Tlf. 911 31 427 (Tidl. eier)
 Håvard Kletthammer, Lønset, 7340 Oppdal Tlf. 412 29 904 (nåv. eier)

Internett:

Dato	Nettsted
01.12.11	Direktoratet for naturforvaltning, Naturbase
01.12.11	Artsdatabanken, Rødlista og Artskart

Ortofoto/kart

Figur 15. Dette ortofotoet frå Gislink viser avgrønsninga av den aktuelle lokaliteten sentralt i bildet, nedenfor bygdevegen. Samlet utgjør lokaliteten ca 0,5 dekar.

Bilde

Figur 19. Foto; Finn Oldervik 16.07.2011. Bildet er tatt mot nordvest fra den nederste kanten av lokaliteten. Om lag midt på bildet ser en Lu-sten og bak den ser vi høgspentmasta som markerer Lu-sten, øvre.

Figur 20. Foto; Finn Oldervik, 16.07.2011 ©. Lokaliteten ligger mellom vegen og gjerdet mot beitemarka nedenfor. Den rekker til hjørnet av gjerdet ca midt på bildet. Steinen helt til høyre blir kalt Lu-sten og har gitt navn til lokaliteten.

H. Klevgardene; Kletthammer: Olderhaugen

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)									
*Navn på lokaliteten Klevgardene; Kletthammer: Olderhaugen					*Kommune Oppdal			*Områdenr.	
ID i Naturbase Ikke registrert		*Sist registrert i felt av: Finn Gunnar Oldervik og Øystein Folden					*Dato: 16.07.2011		
Tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige): - Ingen kjente							Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:		
*Hovednaturtype: - Kulturlandskap, slåttemark (D01) 100 % Tilleggsnaturtyper: - Ingen prioriterte					Utforminger: Frisk, tørr, middels baserik eng (D0107) 100 % andel				
*Verdi (A, B, C): A – svært viktig			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.): Ingen som vi kjenner til.						
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)									
Stedskvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (no):			Vegetasjonstyper:		
< 20 m	X	God	X	Slått	x	Torvtekt	Frisk/tørr middels baserik eng (G7) 100 % andel		
20 - 50 m		Svak		Beite		Brenning			
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell			
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling					
		Dårlig		Lauving					
*OMRÅDESKILDRING (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)									
<p>INNLEDNING: Lokalitetsbeskrivelsen er innlagt av Øystein Folden den 20.12.2011 og senere supplert noe av Finn Oldervik. Da det foreligger planer om å utarbeide skjøtselsplaner for deler av kulturlandskapet tilknyttet de såkalte Klevgardene i Oppdal, ble lokaliteten oppsøkt den 16. juli 2011 av Finn Oldervik og Øystein Folden.</p>									
<p>PLASSERING OG NATURGRUNNLAG: Lokaliteten ligger nedenfor og litt vest for det gamle våningshuset på Nedre Kletthammer. Den er nå inngjerda sammen med ei beitemark som ligger mellom denne lokaliteten og Rv 70 et stykke nedenfor. Berggrunnen i området er ganske rik, og består for det meste av kalkstein/dolomitt og sandstein. Lokaliteten er ei slåttemark som fortsatt holdes i hevd. Den ligger i mellomboreal vegetasjonssone (MB) nær grensa til sørboreal, og i overgangsseksjon mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonsseksjoner (OC).</p>									
<p>NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER: Lokaliteten tilhører kulturlandskapet og er definert som ei slåttemark (D01) av utforming frisk/tørr middels baserik eng (D0107). Etter Fremstad passer vegetasjonstypen best å tilhøre G7, frisk/tørr middels baserik eng, nærmest dunhavreeng. Utforminga er G7b, dunhavre-dunkjempe-utforming.</p>									

ARTSMANGFOLD: Typiske arter er arve, bakkemynte, bakkestjerne, bitterbergknapp, bleikstarr, blåkoll, dunhavre, dunkjempe, engsmelle, fagerknoppurt, firkantperikum, gjeldkarve, grasstjerneblom, gulaks, harerug, hvitmaure, kjerteløyentrøst, kornstarr, kransmynte, mørkkongsglys, prestekrage, rundbelg, ryllik, rødkløver, rødknapp, skoggråurt, småbergknapp, småengkall, stormaure, tiriltunge, tungras og vill-lin. Lista er på ingen måte utfyllende, men viser et utvalg av de mest krevende og samtidig et typisk artsmangfold.

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING: Lokaliteten blir delt av en liten bekk. På den vestre delen er det i nordkanten en tørrbakke der mange arter har klart seg i den tida det sto skog på denne delen av lokaliteten. Disse vil kunne spre seg på resten av lokaliteten ved rett skjøtsel. Nesten hele vegen rundt denne lokaliteten står det lauvskog som må tynnes år om annet slik at ikke skyggevirksomheten blir for kraftig.

Tidligere drift: Kletthammer har hatt mer eller mindre sammenhengende drift til alle tider. I følge Høgset (2001) så hadde Kletthammer (øvre) en buskap på 4 kyr, 3 kalver, 6 høns, 5 sauer og 1 gris i 1955. Ingen stor buskap, men de viser at kjøtt og melkeproduksjon var det viktigste slik som på andre bruk i området. I følge samme kilde ble husdyrholdet lagt ned ved slutten av 1960-tallet, mens jorda ble drevet videre og avlingen solgt. Etter at gården hadde vært uten husdyr godt og vel en tiårsperiode ble det startet opp på nytt igjen i 1980 og rundt årtusenskiftet hadde de 53 vinterfora sauer og to hester på gården. Utenom hestene er det i dag (2012) godt og vel 80 vinterfora sau på gården. Fra 1980 har Øvre Kletthammer vært drevet etter økologiske prinsipper, mens Nedre Kletthammer først fikk økologisk drift fra ca 1995.

Nåværende drift: I dag blir mye av graset høstet til silo for også på Kletthammer, men på steder der det er for bratt for forhøsteren blir det slått med tohjuls slåmaskin og graset blir tørket til høy, enten på bakken eller ved hesjing. Lokaliteten som er omhandlet her er i alle fall delvis en slik brattbakke som blir slått sent. Den blir ikke gjødslet lenger nå. Den vestre delen var en periode gjengrodd med lauvtre, men ble rydda for noen år siden og blir nå slått og noe beita. Ellers har lokaliteten blitt slått de fleste årene etter 1980. Dessuten blir den både vår og høstbeitet.

FREMMEDE ARTER: Det ble ikke registrert fremmede arter på lokaliteten.

KULTURMINNER: Det er et gammelt steingjerde langs grensa i østkanten av lokaliteten.

SKJØTSEL OG HENSYN: For å opprettholde og øke verdiene i denne lokaliteten er det viktig at den blir slått seint, og at det blir etterbeita, gjerne med litt varierende dyreslag. Samtidig er det viktig at vårbeite bare er svært beskjedent. For å ha kontroll på dette må lokaliteten gjerdes inn mot beitemarka på nedsida. Hvis bruker vil restaurere ytterligere areal lenger ned, er det ingenting i vegen for at gjerdet blir litt romslig. Lokaliteten må ikke gjødsles.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP: Lokaliteten er regnet som en del av et helhetlig verdifullt kulturlandskap, nemlig Klevgardene.

VERDIVURDERING: Dunhavre-dunkjempe-utforming av slåttemark er regnet som en sterkt truet vegetasjons/naturtype. Dessuten seier håndboka at alle ugjødsle/lite gjødsle, artsrike slåttemarker uten skjemmende inngrep og med langvarig og fortsatt pågående hevd skal verdisettes som svært viktige. I tillegg nevner håndboka som et kriterium for verdisettinga at lokaliteter som inngår i et helhetlig kulturlandskap også skal verdisettes som svært viktige. I dette tilfelle ser vi at denne slåttemarkslokaliteten oppfyller alle disse tre nevnte kriteriene og at den dermed utvilsomt må få verdien; Svært viktig - A.

KARAKTERARTER:

Bakkestjerne
Dunhavre
Dunkjempe
Fagerknoppurt
Prestekrage
Vill-lin

RØDLISTEARTER:

Ingen

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøtselsplan: 05.01.2012	UTFORMA AV: FINN OLDERVIK OG ØYSTEIN FOLDEN		FIRMA: BIOREG AS	
EU89-UTM Sone 32 Ø=510829 N= 6939062	Gnr/bnr. 144/1	AREAL (nåværende): 2,3 daa	AREAL etter evt. restaurering: 3,0 daa	Del av verneområde? Nei!

MÅL:**Hovedmål for lokaliteten:**

- Lokaliteten skal holdes i god hevd med årlig slått og fjerning av høy etter tørking på bakken eller eventuelt hesjing. A-verdien på lokaliteten skal opprettholdes ved at populasjoner av ev rødlistearter og andre gode naturengarter skal holdes på dagens nivå, eller økes.
- Det er også et mål at slåttemarka skal beholde den typiske slåttemarksstrukturen den har nå.
- Slåttemarka skal ligge i et åpent landskap og kantsoner skal ikke skygges ut av skog og kratt.
- Slåttemarka skal ikke gjødsles.
- Uttransport av tørt høy bør gjøres med lettere kjøretøy på denne lokaliteten, f.eks. ATV eller elgtrekk.

Tilstandsmål arter:

- Artsmangfoldet i slåttemarka skal opprettholdes eller utvides jf. artslistene over.
- Populasjoner av artene i lista over karakterarter skal opprettholdes.
- Populasjonen av eventuelle rødlistearter som kan dukke opp skal opprettholdes eller helst utvides.

Mål for nedkjemping av problemarter/gjengroing:

- Lauvtrekratt og/eller einer på slåtteenga skal ikke forekomme.

AKTUELLE TILTAK:**Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle:**

- Tynning av lauvskogen rundt lokaliteten og fjerning av virke
- Gjerde mellom beitemarka nedenfor og slåttemarka inkl. 1 grind.

Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle:

- Sein slått - tidligst slutten av juli eller først i august
- Raking, vending og bortkjøring av høy for bruk som husdyrfôr etter minst to dagers tørking.

Prioritering (år)	Kostnad kr/ timetall	Kontroll /dato:
2012, 2015	20 timer a kr 300,- = 6.000,-	2012, 2015
2012 eller 2013	Ca. 100 m á kr. 50 = kr. 5.000,-. + kr. 1.500 = kr. <u>6.500,-</u>	2012, 2015
årlig	2,3 dekar á kr. 2.000,- = Kr. 4.600,-	2012, 2015
årlig	Samla sum 1. året: <u>Kr. 11.100,-</u>	

UTSTYRSBEHOV:

- tohjuls slåmaskin vil lette mye av slåtten
- ljå, rive, høygaffel
- ATV eller såkalt elgtrekk kan være gode alternativ for å kjøre ut høy.

OPPFØLGING:

Skjøtselsplanen skal evalueres innen 5 år:

Behov for registrering av spesifikke artsgrupper:

På denne slåttemarka bør det være potensiale for beitemarksopp som med fordel kan undersøkes.

Tilskudd søkt år:

Søkt til:

Tilskudd tildelt år:		Tildelt fra:	
Skjøtselsavtale parter:			
ANSVAR: Person(-er) som har ansvar for iverksetting av skjøtselsplanen.			

Kilder

Litteratur:

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.

Fremstad, E. og Moen, A. (red). 2001. Truete vegetasjonstyper i Norge. - NTNU Vitenskapsmuseet. Rapp. bot. Ser. 2001-4: 1-231.

Høgset, G. 2001. Lønset og Storlidalen. Gards- og slektshistorie for Oppdal. Bind I. Utgitt av Oppdal kommune. S. 289 - 292.

Muntlige kilder:

John Kletthammer, Lønset, 7340 Oppdal
Håvard Kletthammer, Lønset, 7340 Oppdal

Tlf. 911 31 427 (Tidl. eier)
Tlf. 412 29 904 (nåv. eier)

Internett:

Dato

01.12.11

01.12.11

Nettsted

Direktoratet for naturforvaltning, [Naturbase](#)

Artsdatabanken, [Rødlista](#) og [Artskart](#)

Ortofoto/kart

Figur 21. Dette ortofotoet frå Gislink viser avgrensninga av den aktuelle lokaliteten sentralt i bildet. Samlet dekker lokaliteten et areal på ca 2,3 dekar.

Bilde

Figur 22. Foto; Finn Oldervik 16.07.2011. Bildet er tatt nedenfra lokaliteten og mot nord. I bakgrunnen ses det gamle våningshuset på Nedre Kletthamran. Tidligere stod det et fjøs der som var sammen bygd med huset. Dette ble revet ca 1960. I forgrunnen ser en deler av den fine blomsterenga.

Figur 23. Foto; Finn Oldervik, 16.07.2011 ©. Dette bildet er tatt nedenfor den haugen som viser tydelig på flyfotoet. Bekken renner i søkket ca 25 m fra fotografen. I tørrbakken opp mot skogen bortenfor bekken er det svært artsrikt og på sikt regner vi med at denne artsrikdommen også vil påvirke arealet nedenfor.

I. Klevgardene; Kletthammer: Aunstuggutøfta

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)									
*Navn på lokaliteten Klevgardene; Aunstuggutøfta					*Kommune Oppdal			*Områdenr.	
ID i Naturbase Ikke registrert tidligere		*Sist registrert i felt av: Øystein Folden					*Dato: 16.07.2011		
Tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige): - Ingen kjente							Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:		
*Hovednaturtype: - Kulturlandskap, slåttemark (D01) 100 %					Utforminger: Frisk, tørr, middels baserik eng (D0107) 70 % andel Våt/fuktig, middels næringsrik eng (D0112) 30 % andel				
Tilleggsnaturtyper: - Ingen prioriterte									
*Verdi (A, B, C): A – svært viktig			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.): Ingen som vi kjenner til.						
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)									
Stedskvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (no):			Vegetasjonstyper:		
< 20 m	X	God	X	Slått	x	Torvtekt	Frisk/tørr middels baserik eng (G7) 70 % andel		
20 - 50 m		Svak		Beite		Brenning	Mjødurt-utforming (G12c) 30 % andel		
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell			
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling					
		Dårlig		Lauving					
*OMRÅDESKILDRING (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)									
<p>INNLEDNING: Lokalitetsbeskrivelsen er innlagt av Øystein Folden den 07.12.2011. Da det skal utarbeides skjøtselsplaner for deler av kulturlandskapet tilknyttet de såkalte Klevgardene i Oppdal, ble lokaliteten oppsøkt den 16.07. 2011 av Øystein Folden.</p> <p>PLASSERING OG NATURGRUNNLAG: Lokaliteten ligger ovenfor riksvei 70, vest for Steker i et brattlendt område. Mere nøyaktig ligger den i skråninga like nedenfor hovedbruket på Kletthammer noe vest for Olderhaugen. Lokaliteten er en gammel husmannsplass som var oppkalt etter sunndalingen Audun Larsen (f. 1812). Plassen ble nedlagt en gang sist på 1800-tallet. Eiendommen gikk da inn i hovedbruket igjen. Berggrunnen i området er ganske rik, og består for det meste av kalkstein/dolomitt og sandstein. Lokaliteten ligger trolig i mellomboreal vegetasjonssone (MB) nær grensa til sørboreal, og i overgangsseksjon mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonsseksjoner (OC).</p>									

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER: Hovednaturtypen er kulturlandskap og naturtypen er slåttemark (D01). Det er nok innslag av flere utforminger her, men det er uten tvil mest av frisk/tørr middels baserik eng, mest i lavlandet (D0107) vanlig utforming (G7) eller dunhavre-dunkjempe-utforming (G7b) (Fremstad 1997). En mindre del er mest prega av høgstaude og vurdert som mjørdurtutforming (G12c) av våt/fuktig, middels næringsrik eng (D0112)

ARTSMANGFOLD: Lokaliteten er forholdsvis liten. En del av lokaliteten har innslag av høgstaudearter som mjørdurt, brennesle, bringebær, tyrihjel, hundekjeks og ormetelg som trolig vokser inne mellom tufter fra tidligere tider. Men resten har gode slåttemarkskvaliteter.

Følgende arter ble observert: Blåklokke, blåkoll, bringebær, dunhavre, enghumbleblom, fagerknoppurt, firkantperikum, fuglevikke, gjeldkarve, grasstjerneblom, gulaks, gulflatbelg, harerug, hundekjeks, hvitbladtistel, hvitmaure, mjørdurt, ormetelg, prestekrage, rødkløver, rødknapp, skjermesveve, skogmarihand, skogstorkenebb, stornesle og tyrihjel.

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING: Denne lokaliteten utgjør innmarka på det som en gang var en husmannsplass under Kletthammer. Plassen har navn etter en bruker (Audun Larssen) som holdt til der bl.a. i 1865. Dette året fødte de 2 kyr og 5 sauer på plassen, men trolig måtte de nok supplere vinterforet både med markaslått og lauing. Ellers sådde de en kvarttønne rug og ei halvtønne poteter dette året, noe som vel må bety at det har vært gammelt åkerland her. Det er noe usikkert når plassen ble nedlagt som selvstendig bruk, men Audun og kona var der i alle fall enda i 1875. I følge bygdeboka så har det ikke vært noen brukere på plassen etter disse, så den gikk nok inn i garden igjen når disse ble for gamle og skrøpelig til å holde på med plassdrifta.

Tidligere drift: Kletthammer har hatt mer eller mindre sammenhengende drift til alle tider. I følge Høgset (2001) så hadde Kletthammer (øvre) en buskap på 4 kyr, 3 kalver, 6 høns, 5 sauer og 1 gris i 1955. Ingen stor buskap, men det viser at kjøtt og melkeproduksjon var det viktigste slik som på andre bruk i området. I følge samme kilde ble husdyrholdet lagt ned ved slutten av 1960-tallet, mens jorda ble drevet videre og avlingen solgt. Etter at gården hadde vært uten husdyr godt og vel en tiårsperiode ble det startet opp på nytt igjen i 1980 og rundt årtusenskiftet hadde de 53 vinterfora sauer og to hester på gården. Utenom hestene er det i dag godt og vel 80 vinterfora sau her. Fra 1980 har Øvre Kletthammer vært drevet etter økologiske prinsipper, mens Nedre Kletthammer først fikk økologisk drift fra ca 1995.

Nåværende drift: Nå blir mye av graset høstet til silo for også på Kletthammer, men på steder der det er for bratt for forhøsteren blir det slått med tohjuls slåmaskin og graset blir tørket til høy, enten på bakken eller ved hesjing. Lokaliteten som er omhandlet her er i alle fall delvis en slik brattbakke som blir slått sent. Den blir ikke gjødslet lenger nå.

Lokaliteten blir slått, men ikke riktig hvert år. I tillegg blir den høstbeita. (Håvard Kletthammer, pers. med.). Den nordre delen av lokaliteten er prega av kraftigere vegetasjon som trolig vokser innimellom de gamle tuftene etter det som ble kalt Aunstogo/Aunstuggu. Resten av området har preg av å være slåttemark. Det er mye skog rundt som skygger en del innover lokaliteten.

FREMMEDE ARTER: Det ble ikke funnet fremmede arter på lokaliteten.

KULTURMINNER: Både navnet på plassen og sporene etter hustuftene må vel defineres som kulturminner.

SKJØTSEL OG HENSYN: Skyggevirkningen av trærne rundt lokaliteten preger lokaliteten negativt. Det vil sannsynligvis være gunstig at en får åpna opp kantvegetasjonen en del, men dette må gjøres over noen år. Arbeidet bør gjøres på frossen mark hvis det må skje inne på lokaliteten.

Lokaliteten bør slås hvert år, seint. Høystaudevegetasjonen som er nevnt kan fjernes straks, resten skal ligge for bakketørking eventuelt hesjing slik at plantene får anledning til å frø seg, før det fjernes. Tohjulsslåmaskin er egnet redskap, og det må slås noe med ljà i tillegg.

Lokaliteten kan med fordel høstbeites. Hvis det er mulig ville det være fordelaktig om området med kraftig vegetasjon ble slått en gang til, tidligere enn resten, til veksten har dempet seg en del.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP: Lokaliteten er regnet som en del av et helhetlig verdifullt kulturlandskap, nemlig Klevgardene.

VERDIVURDERING: Håndboka sier at alle ugjødsla/lite gjødsla, artsrike slåttemarken uten skjemmende inngrep og med langvarig og fortsatt pågående hevd skal verdsettes som svært viktige. I tillegg nevner håndboka som et kriterium for verdsettinga at lokaliteter som inngår i et helhetlig kulturlandskap også skal verdsettes som svært viktige. I dette tilfelle ser vi at denne slåttemarkslokaliteten, i det minste delvis oppfyller begge disse nevnte kriteriene. Siden hevden er noe svak og lokaliteten er liten og dessuten noe preget av skyggevirksomhet, settes verdien til: Viktig - B.

KARAKTERARTER:

Dunhavre
Fagerknoppurt
Prestekrage
Skogmarihånd

RØDLISTEARTER:

Ingen

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøtseleksplan:
05.01.2012

UTFORMA AV:
FINN OLDERVIK OG ØYSTEIN FOLDEN

FIRMA:
BIOREG AS

EU89-UTM Sone 32
Ø=510700 N=
6939080

Gnr/bnr.
144/1

AREAL
(nåværende): 0,6
dekar

AREAL etter evt.
restaurering:

Del av
verneområde? Nei!

MÅL:

Hovedmål for lokaliteten:

- Lokaliteten skal holdes i god hevd med årlig slått og fjerning av høy etter tørking på bakken eller eventuelt hesjing. A-verdien på lokaliteten skal opprettholdes ved at populasjoner av ev rødlistearter og andre gode naturengarter skal holdes på dagens nivå, eller økes.
- Det er også et mål at slåttemarka skal gjenvinne den typiske slåttemarksstrukturen den har nå også på steder som er høystaudepreget.
- Slåttemarka skal ligge i et åpent landskap og kantsoner skal ikke skygges ut av skog og kratt.
- Slåttemarka skal ikke gjødsles.
- Uttransport av tørt høy bør gjøres med lettere kjøretøy på denne lokaliteten, f.eks. ATV eller elgtrekk.

Tilstandsmål arter:

- Artsmangfoldet i slåttemarka skal opprettholdes jf. artslistene over, med unntak av ormetelg, stornesle, hundekjeks og mjørdurt.
- Populasjoner av artene i lista over karakterarter skal opprettholdes.
- Populasjonen av eventuelle rødlistearter som kan dukke opp skal opprettholdes eller helst utvides.

Mål for nedkjemping av problemarter/gjengroing:

- Lauvtrekratt og/eller einer på slåtteeenga skal ikke forekomme.

AKTUELLE TILTAK:	Prioritering (år)	Kostnad kr/ timetall	Kontroll /dato:
Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle: <ul style="list-style-type: none"> Tynning av skog og rydding av kratt, inkludert fjerning av materiale annethvert år til tynningsgraden er tilstrekkelig 	2012, 2014	20 timer a kr 300 = 6.000,-	2012, 2015
Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle: <ul style="list-style-type: none"> Sein slått - tidligst slutten av juli eller først i august Raking, vending og bortkjøring av høy for bruk som husdyrfôr etter minst to dagers tørking. 	årlig årlig	0,6 dekar à kr. 2.000,- = Kr. 1.200,- Samla sum 1. året: <u>Kr. 7.200,-</u>	2012, 2015 2012, 2015
UTSTYRSBEHOV: <ul style="list-style-type: none"> - tohjuls slåmaskin vil lette mye av slåtten - ljå, rive, høygaffel - ATV eller såkalt elgtrekk kan være gode alternativ for å kjøre ut høy. 			
OPPFØLGING: Skjøtselsplanen skal evalueres innen 5 år: Behov for registrering av spesifikke artsgrupper: På denne slåttemarka trengs det en fullstendig vurdering når 5 år er gått.			
Tilskudd søkt år:		Søkt til:	
Tilskudd tildelt år:		Tildelt fra:	
Skjøtselsavtale parter:			
ANSVAR: Person(-er) som har ansvar for iverksetting av skjøtselsplanen.			

Kilder

Litteratur:

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.

Fremstad, E. og Moen, A. (red). 2001. Truete vegetasjonstyper i Norge. - NTNU Vitenskapsmuseet. Rapp. bot. Ser. 2001-4: 1-231.

Høgset, G. 2001. Lønset og Storlidalen. Gards- og slektshistorie for Oppdal. Bind I. Utgitt av Oppdal kommune. S. 289 - 292.

Muntlige kilder:

John Kletthammer, Lønset, 7340 Oppdal
Håvard Kletthammer, Lønset, 7340 Oppdal

Tlf. 911 31 427 (Tidl. eier)
Tlf. 412 29 904 (nåv. eier)

Internett:

Dato

01.12.11

01.12.11

Nettsted

Direktoratet for naturforvaltning, [Naturbase](#)

Artsdatabanken, [Rødlista](#) og [Artskart](#)

Ortofoto/kart

Figur 24. Dette ortofotoet frå Gislink viser avgrensinga av den aktuelle lokaliteten sentralt i bildet. Samlet utgjør lokaliteten ca 0,6 dekar.

Bilde

Figur 26. Foto; Øystein Folden, 16.07.2011. Bildet er tatt frå øst mot vest av nedre del av teigen.

Figur27. Foto; Øystein Folden, 16.07.2011 ©. Dette bildet er tatt litt lenger opp enn det forrige, og innslaget av røyser og mer næringsrik vegetasjon i overkanten kommer fram.

Figur 28 Foto; Øystein Folden, 16.07.2011 ©. Det mer næringsrike partiet sentralt i bildet. Videre ser vi også litt kratt som bør fjernes i overkant av lokaliteten.